

شکوفایی و نوآوری ما بزرگ
در انقلاب محبت است حضرت محمد
ﷺ

دکتر محمدرضا جواهری*

چکیده

شایسته است در سالی که مقام معظم رهبری حضرت آیه الله العظمی خامنه‌ای مدظله العالی آن را «سال شکوفایی و نوآوری» نام‌گذارد، شکوفایی‌ها و نوآوری‌های عصر ظهور قائم آل محمد بررسی و شناسایی گردد؛ چون تمام حوادث و روی‌دادهای انقلاب مهدوی، الگو و نمونه برای همگان است و باید از آن پیروی نمود. در آخرین انقلاب جهانی به رهبری مهدی بهترین و آخرین شکوفایی‌ها و نوآوری‌های جهان روی خواهد داد.

این مقاله، نخست به طرح و بررسی ویژگی بارز و برجسته انقلاب مهدوی می‌پردازد. آن‌گاه شماری از شکوفایی‌های بی‌نظیر و سپس نوآوری‌های بزرگ انقلاب جهانی مهدوی، مستند به احادیث پیامبر اعظم حضرت محمد و معصومان در دو بخش و در هر بخش با عناوین متعدد در پی خواهد آمد.

واژگان کلیدی:

مهدی ، قائم ، شکوفایی، نوآوری، انقلاب، قیام.

انقلاب جهانی حضرت مهدی ، آخرین و بزرگ‌ترین انقلاب در جهان و پایان زیبایی تاریخ بشریت است. در این انقلاب الهی بیشترین و بهترین شکوفایی‌ها روی خواهد داد و نوآوری‌های باشکوه و برجسته‌ای مشاهده خواهد شد. انقلاب مهدوی در شکوفایی و نوآوری یکتاست. اصل انقلاب مهدوی بزرگ‌ترین و بهترین نوآوری از مبدأ تا پایان دنیاست و در این انقلاب بی‌نظیر الهی، عالی‌ترین شکوفایی‌ها تا سرحد امکان تحقق خواهد یافت و با نوآوری‌های بی‌شمار، مؤمنان و متقیان به رشد و سعادت کامل و همه‌جانبه خواهند رسید.

«جدید»؛ ویژگی بارز انقلاب مهدوی

اقدامات حضرت مهدی و تغییرات و تحولاتی که در انقلاب مهدوی رخ می‌دهد، در احادیث معصومان جدید و نو نامیده شده است. ابوحمزه ثمالی گفته است شنیدم امام باقر در وصف خروج قائم آل محمد فرمود:

يقوم بأمرٍ جديدٍ و سنةٍ جديدةٍ و قضاءٍ جديدٍ؛^۱

به امر جدید و سنت جدید و قضاوت جدید قیام می‌کند و برمی‌خیزد.

ابوبصیر نیز گفته است که امام باقر در تبیین اقدامات حضرت مهدی فرمود:

يقوم بأمرٍ جديدٍ و كتابٍ جديدٍ و سنةٍ جديدةٍ و قضاءٍ جديدٍ؛^۲

به امر جدید و کتاب جدید و سنت و قضاوت جدید قیام می‌نماید.

ابوبصیر در گزارش جای‌گاه و موضوع بیعت حضرت مهدی از امام باقر نقل می‌کند که فرمود:

فوالله لكانني أنظر إليه بين الركن و المقام، يبائع الناس بأمرٍ جديدٍ و كتابٍ جديدٍ و

سلطانٍ جديدٍ من السماء؛^۳

به خدا سوگند به او بین رکن و مقام می‌نگرم که مردم به امر جدید و کتاب جدید و سلطان جدیدی از آسمان، با او بیعت می‌کنند.

عبدالله بن عطا گفته است از امام باقر سؤال کردم:

زمانی که حضرت مهدی قیام کند با کدام سیره در میان مردم رفتار می‌نماید؟ امام باقر فرمود:

يهدم ما قبله كما صنع رسول الله و يستأنف الاسلام جديداً؛^۴

پیش از خود را نابود می‌کند، همان‌طور که رسول خدا انجام داد و اسلام نو را از سر می‌گیرد و آغاز می‌کند.

در این حدیث با دو واژه «یستأنف» و «جدید» نوآوری و نوگرایی انقلاب مهدوی یادآوری شده است.

انقلاب مهدوی در شکوفایی و نوآوری یکتاست. اصل انقلاب مهدوی بزرگ‌ترین و بهترین نوآوری از مبدأ تا پایان دنیاست و در این انقلاب بی‌نظیر الهی، عالی‌ترین شکوفایی‌ها تا سرحد امکان تحقق خواهد یافت

امام صادق نیز در پاسخ همین پرسش فرموده‌اند:

يُصْنَعُ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ؛ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ كَمَا هَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ أَمْرَ الْجَاهِلِيَّةِ وَيُسْتَأْنَفُ الْإِسْلَامَ جَدِيداً؛^۵
به مانند رسول خدا رفتار می‌نماید؛ آنچه را پیش از اوست، نابود می‌کند، همان‌طور که رسول خدا جاهلیت را نابود کرد، اسلام را از سر می‌گیرد و نو می‌گرداند.

امام صادق نیز در آموزش ماهیت و سیمای انقلاب مهدوی به یاران خویش، اقدامات حضرت مهدی را «جدید» نامیده‌اند. در گفت‌وگویی با اصحاب خود، همان سخنان پدرشان امام باقر درباره جای‌گاه بیعت و زیربنا و محور بیعت با مردم را که ویژگی بارز آن جدید بودن آن است، یادآوری نموده‌اند.^۶
امام باقر و صادق، هر دو هدف انقلاب مهدوی را دعوت به سوی امر جدید و ماهیت آن انقلاب را «دعوت جدید» دانسته‌اند.

کامل از امام باقر نقل کرده که فرمودند:

إِنَّ قَائِمَنَا إِذَا قَامَ دَعَى النَّاسَ إِلَى أَمْرٍ جَدِيدٍ كَمَا دَعَى إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ وَ أَنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيباً وَ سَيَعُودُ غَرِيباً كَمَا بَدَأَ فَطَوْبَى لِلْغُرَبَاءِ؛^۷
زمانی که قائم ما قیام می‌نماید، مردم را به «امر جدید» فرا می‌خواند، همان‌طور که رسول خدا به سوی آن فراخواند و اسلام غریب آغاز شد و به غریبی همانند آغاز باز می‌گردد، پس خوشا به حال غریبان!

بنابر این حدیث، انقلاب امام مهدی همانند بعثت پیامبر اسلام برای دعوت به سوی امر نو و جدید است. آن قدر از بعثت پیامبر تا قیام حضرت مهدی، حقایق و معارف ناب اسلامی و سنت و تعلیمات کتاب آسمانی پیامبر و آیین دادرسی و کیفری و قضاوت مسلمانان در جهان اسلام تغییر و تحول می‌یابد که اقدامات امام مهدی در بازگرداندن اسلام راستین دعوت به امر جدید خواهد بود.

ابو خدیجه از امام صادق نقل کرده که فرمودند:

إِذَا قَامَ الْقَائِمُ جَاءَ بِأَمْرٍ جَدِيدٍ كَمَا دَعَى رَسُولُ اللَّهِ فِي بَدْوِ الْإِسْلَامِ إِلَى أَمْرٍ جَدِيدٍ؛^۸

زمانی که قائم قیام کند، امر جدیدی می‌آورد، همان‌طور که رسول خدا در آغاز اسلام به امر جدید دعوت نمود.

امام صادق نیز در راستای همین سخن پدر خویش فرموده‌اند:

الْإِسْلَامُ بَدَأَ غَرِيباً كَمَا بَدَأَ فَطَوْبَى لِلْغُرَبَاءِ؛

اسلام غریب آغاز شد و به غریبی همانند آغاز دعوت باز می‌گردد، پس خوشا به حال غریبان!

از امام درخواست شد که این مطلب را شرح دهند، فرمودند:

مَّا يَسْتَأْنَفُ الدَّاعِيَ مَنَا دَعَاءً جَدِيداً كَمَا دَعَى رَسُولُ اللَّهِ؛^۹

دعوت کننده از ما «دعوت جدیدی» را آغاز می‌کند، همان‌طور که رسول خدا دعوت نمود.

ابو بصیر گفته است به امام صادق عرض کردم:

أَخْبَرَنِي عَنْ قَوْلِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيباً وَ سَيَعُودُ كَمَا بَدَأَ فَطَوْبَى لِلْغُرَبَاءِ؛

از تفسیر سخن امیر مؤمنان که «اسلام غریب آغاز شد و همانند آغازش غریب می‌گردد پس خوشا به حال غریبان!» به من خبر دهید.

امام فرمود:

يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِذَا قَامَ الْقَائِمُ اسْتَأْنَفَ دَعَاءً جَدِيداً كَمَا دَعَى رَسُولُ اللَّهِ؛

ای ابو محمد! هنگامی که قائم قیام نماید، دعوت جدیدی را آغاز می‌کند، همان‌طور که رسول خدا دعوت کرد.

آن‌گاه ابو بصیر می‌گوید:

پس از دریافت پاسخ برخاستم و سر امام را بوسیدم و گفتم: شهادت می‌دهم شما امام من در دنیا و آخرت هستید، دوست شما را دوست می‌دارم و دشمن شما را دشمن می‌دارم شما ولی خدا هستید.

امام فرمود:

خدا تو را رحمت نماید!^{۱۰}

ابو خدیجه از امام صادق نقل کرده است:

إذا قام القائم جاء بأمر غير الذي كان؛^{۱۱}

هنگامی که قائم قیام کند، امری غیر از آنچه بوده می‌آورد.

بر اساس احادیث اهل بیت ، انقلاب مهدوی کانون نوآوری و شکوفایی است و تغییرات و تحولات اساسی و بنیادی حضرت مهدی و یارانش در راستای تجدّد و نوآوری است. دعوت جدید و امر جدید، عنوان نوآوری‌های انقلاب مهدوی است. البته بی‌گمان این نوآوری‌ها درون‌دینی است و در چهارچوب تعلیمات الهی رسول الله است. به همین دلیل، امام باقر و صادق پیوند ساختاری انقلاب محمدی و انقلاب مهدوی را با تعبیر غریب و جدید برای هر دو انقلاب نشان داده‌اند. واژه «جدید» با بدعت متفاوت است. کارهای امام زمان جدید و نوست، ولی بدعت در دین نیست. امامی که معصوم و پاک از گناه و اشتباه است، به طور کامل آموزه‌های و حیانی پیامبر اسلام را زنده می‌کند. این آموزه‌های مهدوی که دقیقاً همان آموزه‌های محمدی است، تنها به دلیل این‌که در طول تاریخ اسلام از بعثت تا انقلاب مهدوی فراموش شده و تغییر یافته و در جهان اسلام کنار گذاشته و تعطیل شده است، «جدید» خواهد بود. در حقیقت، در انقلاب مهدوی ارزش‌ها و اهداف انقلاب محمدی تجدید و احیا می‌گردد و آنچه در عصر حیات پیامبر انجام نشده، در انقلاب مهدوی در حد عالی تحقق خواهد یافت. فراموشی، تعطیلی، تحریف معنوی، بدعت، نفاق، تفسیر به رأی، محرومیت از حضور امام معصوم در عصر غیبت کبرا، دروغ بستن به خدا و پیامبر و امامان، نفوذ اسرائیلیات، مانویات، مجوسیات و مظاهر کفر و شرک به درون فرهنگ اسلامی عامل نابودی و مرگ اسلام ناب محمدی است. حقایق اسلام راستین در انقلاب مهدوی احیا و بازآموزی می‌گردد و به همین جهت، ماهیت انقلاب مهدوی امر جدید و دعوت جدید شناخته خواهد شد.

محمد بن عجلان از امام صادق نقل کرده که فرمودند:

إذا قام القائم دعى الناس إلى الإسلام جديداً و هداهم إلى أمر قد دثر فضل عنه الجمهور و إنما سمى القائم مهدياً لأنه مهدى إلى أمر مضمول عنه و سمى بالقائم لقيامه بالحق؛^{۱۲}

آن‌گاه که قائم قیام کند، از نو مردم را به اسلام بخواند و به امری که کهنه و فراموش شده و جمهور و بیشتر مردم از آن دور شده و آن را گم نموده‌اند، هدایت و راهنمایی نماید و قائم، مهدی نامیده شده است، چون به امری که رها و گم شده، راهنمایی می‌کند و قائم نامیده شده، برای آن‌که به حق قیام فرماید.

در این حدیث شریف، مفهوم جدید بودن دعوت امام مهدی به زیبایی آشکار

کارهای امام زمان جدید و نوست، ولی بدعت در دین نیست. امامی که معصوم و پاک از گناه و اشتباه است، به طور کامل آموزه‌های و حیانی پیامبر اسلام را زنده می‌کند.

است. قائم آل محمد مردم را به امری که در گذشته‌های دور پیامبر اعظم ابلاغ فرموده، دعوت می‌کند، اما چون مردم از آن فاصله گرفته و آن را گم کرده‌اند و از آن دور شده‌اند، دعوت حضرت مهدی برای آنان نور جدید خواهد بود. حضرت قائم از آن جهت که مردم را به گم‌شده آنان هدایت می‌نماید و اسلام ناب محمدی را آشکار می‌کند، «مهدی» نامیده شده است. امام صادق در ضمن گزارش ویژگی‌ها و اقدامات حضرت مهدی فرموده‌اند:

إِذَا قَامَ الْقَائِمُ ... لَا يَتْرُكُ بَدْعَةً إِلَّا أَرَاهَا وَلَا سُنَّةً إِلَّا أَقَامَهَا؛^{۱۳}
 زمانی که قائم قیام کند... هیچ بدعتی به جای نگذارد، جز این که آن را از میان ببرد و سنتی را به جای نهد، مگر این که آن را به پا دارد.

مطابق این حدیث، جدید بودن دعوت حضرت مهدی معلول و محصول برپایی و اجرای همه سنت‌های پیامبر و نابودی همه بدعت‌های تاریخی است.

شکوفایی‌های بزرگ در انقلاب مهدوی

آخرین و بزرگ‌ترین شکوفایی‌ها در عصر حضرت مهدی روی خواهد داد و بالاترین همراهی و هم‌کاری زمین و آسمان و زمان و بدن انسان با مجموعه‌ای از شکوفایی‌های بی‌نظیر الهی در راه سعادت و کمال نهایی بشر تحقق می‌یابد. بررسی و شناسایی این نوآوری‌ها برای درک و بزرگی و اهمیت نعمت قیام و انقلاب حضرت مهدی ضروری است.

شکوفایی زمین

کره زمین درهم پیچیده رام حضرت مهدی و یاران ایشان است. به حکم قرآن کریم، امام زمان و اصحاب او وارث زمین خواهند بود. خدای متعال می‌فرماید:

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ؛^{۱۴}

و البته در زبور پس از تورات نوشتیم که زمین را بندگان شایسته ما به ارث خواهند برد.

منظور از «بندگان صالح خدا» در این آیه به بیان امام باقر آل محمد و شیعیان اهل بیت^{۱۵} و به بیان امام موسی بن جعفر آل محمد و تابعان و پیروان آنان^{۱۶} هستند که در آخر زمان در اصحاب مهدی جای دارند. امام باقر در تفسیر آیه مذکور فرموده‌اند:

هم أصحاب المهدی فی آخر الزمان؛^{۱۷}
 آنان یاران مهدی در آخرالزمانند.

علی بن ابراهیم قمی در تفسیر منسوب به امام صادق درباره آیه وراثت صالحان بر زمین می‌گوید:

القائم و اصحابه؛^{۱۸}
 قائم و یارانش وارث زمین می‌گردند.

حضرت مهدی و یارانش، زمین و آنچه را در آن است، ارث می‌برند و زمین و تمام امکانات آن در اختیار آنان قرار می‌گیرد. استعدادهای زمین در خدمت امام زمان و یارانش شکوفا می‌شود و به قدرت الهی هرچه دارد، در راه پیش‌رفت انقلاب مهدوی قرار می‌دهد.

زمین و هر آنچه در آن است، برای توفیق الهی حضرت مهدی به کار گرفته خواهد شد. این حقیقت، در احادیث اهل بیت به صراحت بیان شده است. «هو الذی تطوی له الارض» تعبیری است که امام باقر^{۱۹} و امام رضا^{۲۰} و امام جواد^{۲۱} در گزارش این نعمت برای حضرت مهدی ذکر کرده‌اند. براساس این تعبیر امامان، حضرت مهدی شخصیت بزرگ الهی است که زمین برای او در هم پیچیده و تا و خم می‌گردد و سراسر زمین با استعدادها و مواهبش رام و در اختیار رهبر آخرین و بزرگ‌ترین انقلاب جهانی بشر خواهد بود و تمام استعدادهایش برای تقویت این نهضت الهی شکوفا می‌گردد.

گنج‌ها، معادن و برکات زمین در خدمت مهدی و یاران او

در عصر ظهور قائم همه امکانات و نعمت‌های زمین در راه پیش‌رفت انقلاب مهدوی قرار خواهد گرفت و تمام نعمت‌ها آشکار و شکوفا می‌گردد و زمین به اوج شکوفایی‌اش در تاریخ جهان خواهد رسید.

ابن عباس از رسول خدا نقل کرده که در معراج خدای متعال به من فرمود:

... و له أظهر الكنوز و الذخائر بمشيتي؛^{۲۲}

به مشیت و خواستم گنج‌ها و ذخیره‌های زمین را برای او آشکار خواهم نمود.

جابر بن عبدالله انصاری گفته است: شنیدم رسول خدا درباره قائم فرمود:

... و يظهر الله له كنوز الارض و معادنها؛^{۲۳}

خداوند برای او گنج‌ها و معادن زمین را نمایان می‌کند.

ابن مسعود گفته است پیامبر خدا در وصف پایان تاریخ امت خویش با ظهور

مهدی فرمود:

تُخرج الارض نباتها؛^{۲۴}

زمین گیاهش را می‌رویاند.

ابوسعید خدری نقل کرده است که پیامبر خدا درباره عصر ظهور حضرت

مهدی فرمود:

ولا تدخر الارض من نباتها شيئاً؛^{۲۵}

زمین چیزی از گیاهش را پنهان و نگه نمی‌دارد و ذخیره نمی‌نماید.

وی در حدیث دیگر نقل کرده که رسول خدا فرمود:

لا تدخر الارض شيئاً من بذرها إلا أخرجه؛^{۲۶}

زمین هیچ چیز از بذرش را نگه نمی‌دارد، جز این که آن را می‌رویاند.

زید بن وهب جهنی از امام حسن از علی بن ابی‌طالب نقل کرده که درباره

حضرت مهدی فرمود:

تُخرج الارض نباتها و تظهر له الكنوز؛^{۲۷}

زمین گیاهش را می‌رویاند و گنج‌ها برای او آشکار می‌گردد.

امام باقر درباره وضع زمین در عصر ظهور حضرت مهدی فرمود:

و يخرج الله من الارض بذرها؛^{۲۸}

خداوند از زمین بذرش را می‌رویاند.

مفضل بن عمر از امام صادق درباره وضعیت شکوفایی زمین در انقلاب مهدوی

چنین گزارش می‌کند:

تظهر الارض كنوزها حتى تراها الناس على وجهها؛^{۲۹}

زمین گنج‌هایش را آشکار سازد به گونه‌ای که مردم گنج‌ها را بر روی زمین

بینند.

هموار و صاف می‌گردد و آنان به راحتی در سراسر جهان یک‌دیگر را می‌بینند. زمین در دستان مهدی و یارانش رام و هم‌آهنگ است و در اوج هم‌کاری با آنان قرار دارد. ابوبصیر گفته است که امام صادق درباره هم‌کاری زمین با مهدی فرمود:

إذا تناهت الأمور إلى صاحب هذا الأمر رفع الله تبارك و تعالی له كل منخفض من الأرض و خفض له كل مرتفع حتى تكون الدنيا عنده بمنزلة راحته، فأیکم لو كانت فی راحته شعرة لم یبصرها؟^{۳۲}

زمانی که امور به صاحب این امر برسد، خداوند تبارک و تعالی برایش هرگونه پایی و پستی زمین را بلند و هر بلندی را هموار خواهد نمود، به گونه‌ای که دنیا نزد او همانند کف دست خواهد شد. پس کدام یک از شما اگر در کف دستش مویی باشد، آن را نمی‌بیند؟

ابن مسکان گفته است که شنیدم امام صادق درباره ارتباطات یاران حضرت مهدی فرمود:

ان المؤمن فی زمان القائم و هو بالشرق لیری آخاه الذی فی المغرب و کذا الذی فی المغرب یری آخاه الذی فی المشرق؛^{۳۳}

مؤمن در زمان قائم در حالی که در مشرق است، برادرش را در مغرب می‌بیند و هم‌چنین آن‌که در مغرب است، برادرش را در مشرق می‌بیند.

براساس این رهنمودهای امام صادق دنیا در اختیار قائم و یارانش قرار خواهد گرفت. زمین به خواست امام پست و بلند می‌گردد و هرچه در دنیا است، در دید مهدی و یاران اوست. شکوفایی زمین در هم‌کاری و کمک به پیش‌رفت انقلاب مهدوی و ارتباطات مهدی و یاران او بی‌ظنیر و بی‌سابقه است.

به لطف خداوند و هم‌آهنگی عالم هستی با تحول الهی مهدوی، هر کار و اقدامی هر چند بزرگ و دشوار، برای حضرت مهدی بسیار ساده و آسان خواهد شد. امام موسی بن جعفر درباره آسان شدن کارها برای حضرت قائم فرموده‌اند:

یسهل الله له كل عسير و یذل له كل صعب و یقرّب له كل بعيد؛^{۳۴}

ابو احمد محمد بن زیاد ازدی نیز از امام موسی بن جعفر در وصف شکوفایی زمین در عصر ظهور قائم چنین آورده است:

یظهر له کنوز الارض؛^{۳۵}

گنج‌های زمین برای او آشکار می‌گردد.

بنابر احادیثی که بررسی شد، در عصر ظهور حضرت مهدی گنج‌ها و معادن و بذرها و برکات زمین، سراسر آشکار گردد و با بزرگ‌ترین شکوفایی زمین تمام امکانات آن در خدمت امام زمان قرار خواهد گرفت.

فرمان برداری درندگان زمین و پرندگان آسمان

هر آن‌چه در زمین و آسمان است، از حضرت مهدی و یارانش فرمان می‌پذیرند و همه موجودات و مخلوقات درصدد کسب رضایت آنان خواهند بود.

جابر بن یزید از امام باقر نقل کرده که فرمود:

کأنتی بأصحاب القائم و قد أحاطوا بین الخافقین فلیس من شیء إلا و هو مطیع لهم حتی سباع الارض و سباع الطیر، یطلب رضاهم فی کل شیء حتی تفخر الارض علی الارض و تقول: مرّ بی الیوم رجل من اصحاب القائم؛^{۳۶}

یاران قائم را می‌بینم که بین مشرق و مغرب جهان را فرا گرفته‌اند، هیچ چیزی نیست جز این‌که فرمان‌بردار آنان است، حتی درندگان زمین و پرندگان گوشت‌خوار، رضایت آنان را در هر چیزی طلب می‌کنند، به گونه‌ای که زمین بر زمین فخر می‌نماید و می‌گوید: امروز مردی از اصحاب قائم از من گذر کرد.

براساس این حدیث، همه چیز در جهان مطیع یاران مهدی است؛ جمادات، نباتات، حیوانات و سراسر زمین فرمان‌بردار حضرت مهدی و یاران ایشانند. این فرمان‌برداری همگانی جهانی مخلوقات از حضرت مهدی بالاترین شکوفایی استعدادهای موجودات جهان به فرمان خدای متعال خواهد بود.

دنیا در کف دست مهدی

پستی و بلندی‌های فراوان زمین برای قائم و یارانش

خداوند برای او هر کار سخت و دشوار و پیچیده‌ای را آسان ساخته و هر کار مشکلی را هموار خواهد نمود و هر دوری را برای او نزدیک می‌گرداند.

امام جواد نیز در تبیین اوصاف حضرت قائم برای عبدالعظیم حسنی فرموده‌اند:

و يذللّ له كل صعب؛^{۳۵}

هر امر صعب و دشواری برای او هموار و آسان شود.

خورشید و ماه، همکاران قائم

خورشید و ماه نیز همانند کره زمین همراه و هم‌آهنگ با رهبر بزرگ‌ترین انقلاب جهانی تاریخ زندگی انسان‌هاست، همان‌طور که سراسر زمین و آنچه در آن است، فرمان‌بردار قائم آل محمد است، خورشید و ماه نیز به دعوت او پاسخ می‌دهند. جابر از امام باقر نقل کرده که فرمودند:

يدعو الشمس والقمر فيحييانه؛^{۳۶}

قائم خورشید و ماه را فرا می‌خواند و آن دو اجابت می‌کنند و پاسخ می‌دهند.

خورشید و ماه را که خدا آفریده، به اذن و قدرت پروردگار به ندای امام زمان پاسخ مثبت می‌توانند دهند و توانایی‌های الهی آنان در خدمت انقلاب جهانی مهدوی قرار گیرد. این استعداد خورشید و ماه در عصر ظهور حضرت مهدی شکوفا می‌گردد و سراسر هستی در جهت پیش‌رفت بزرگ‌ترین تحول الهی در جهان قرار خواهد گرفت.

همکاری ابر و باد و باران

آسمان برکاتش را بر حضرت مهدی فرو می‌فرستد و باران رحمت الهی در سطح مطلوب و مناسب می‌بارد و بادهای نیز هم‌آهنگ با اهداف الهی انقلاب مهدوی است. پیامبر اعظم در حدیث معراج درباره هم‌راهی بادهای و ابرها با حضرت قائم، خدای متعال فرموده است:

لأسخرنّ له الرياح ولاذللنّ له السحاب الصعاب؛^{۳۷}

بادها را برای او مسخر می‌گردانم و ابرهای سخت و متراکم را برای او رام و هموار می‌نمایم.

ابن مسعود از رسول خدا در توصیف اوضاع عصر ظهور حضرت مهدی نقل کرده که فرمودند:

يخرج في آخر امتي المهدي يسقيه الله الغيث؛^{۳۸}

مهدی در میان واپسین امتم، ظهور می‌کند. خداوند به او باران عطا می‌کند و از باران و آب سیراب می‌نماید.

آسمان برکاتش را بر حضرت مهدی فرو می‌فرستد و باران رحمت الهی در سطح مطلوب و مناسب می‌بارد و بادهای نیز هم‌آهنگ با اهداف الهی انقلاب مهدوی است.

با اذن و فرمان خداوند متعال آشکار و استعدادهای بدنی و روحی آنان شکوفا می‌گردد و آن‌گاه انقلاب شکوهمند و شگفت‌انگیز بی‌سابقه در تاریخ جهان روی خواهد داد.

پایان آفات و بیماری‌ها

سلامتی و عافیت نعمت بزرگ الهی است و قدرت بدنی و روحی زیربنای اطاعت انسان از خدای متعال است. بدن سالم توانایی انجام وظایف الهی و فرمان‌برداری دارد. جسم و روح بیمار از برداشتن کوچک‌ترین گام‌ها ناتوان است و از انجام کمترین وظایف عمومی انسان‌ها بازمی‌ماند و هرگز در تحقق مسئولیت‌های بزرگ و گام‌های بلند و تحولات عمیق و گسترده توفیق نمی‌یابد. بنابراین، در گام نخست برای شکوفایی استعدادهای اصحاب حضرت مهدی، خداوند هرگونه آفت، بلا و بیماری را از آنان می‌زداید. امام سجاد آفت‌زدایی الهی از مؤمنان در قیام حضرت مهدی را این‌گونه گزارش داده‌اند:

إذا قام القائم أذهب الله عن كل مؤمن العاهة و ردّ اليه قوته؛^{۴۲}

آن‌گاه که قائم قیام کند، خداوند آفت و بیماری را از هر مؤمنی از بین می‌برد و قدرت‌ش را به او باز می‌گرداند.

ابوبکر حصرمی نیز از امام باقر نقل کرده که آن حضرت درباره بهبودی یاران مهدی فرموده‌اند:

من أدرك قائم أهل بيتي من ذي عاهة برأ و من ذي ضعف قوی؛^{۴۳}

هر بیماری قائم اهل بیتم را درک کند، شفا یابد و هر ضعیفی قوی می‌گردد.

«عاهه» که در این دو روایت آمده است، به بیان کتب لغت هر نوع نقص و عیب بدنی، معلولیت، درد بیماری، آفت جسمی و روحی را دربر می‌گیرد.^{۴۴} بنابراین، در قیام حضرت مهدی مؤمنان و یاران آن حضرت از هر نوع بلا و آفت و مرضی پاک خواهند شد و علاوه بر این‌که هر گونه بیماری و آفت برطرف می‌گردد، هیچ مؤمنی ضعیف نمی‌ماند و همه قوی خواهند شد. مؤمنان و یاران

ابوسعید خدری نیز از پیامبر خدا درباره همراهی آسمان در بارش باران نقل کرده که فرمود:

آسمان چیزی از بارانش را نگه نمی‌دارد، جز این‌که فرو می‌ریزد.^{۳۹}

امام علی در توصیف عصر ظهور فرموده‌اند:

تنزل السماء برکتها؛^{۴۰}

آسمان برکتش را فرو می‌فرستد.

براساس گفتار پیامبر و اهل بیت و ابرها در خدمت حضرت مهدی است و آب باران نیز در حد مطلوب می‌بارد و استعداد بادها و ابرها در راستای اقتدار حضرت قائم شکوفا می‌گردد.

شکوفایی زمان و بلندی روزها

خورشید و ماه با پاسخ مثبت به ندای حضرت مهدی در ابعاد گوناگون، با ایشان همراهی و هم‌کاری دارند. زمان در عصر ظهور کند می‌گذرد و روز و ماه و سال طولانی می‌گردد. شکوفایی زمان در همراهی با پیش‌رفت‌های انقلاب مهدوی است. ابوبصیر از امام صادق درباره عنصر زمان در عصر ظهور چنین نقل کرده است:

يأمر الله الفلك في زمانه فيبطيء في دؤره حتى يكون اليوم في أيامه كعشرة أيام و الشهر كعشرة أشهر و السنة كعشر سنين من سنينكم؛^{۴۱}

خداوند در زمان حضرت مهدی به فلک فرمان می‌دهد، پس در عصر ظهور مهدی کند می‌گذرد، به گونه‌ای که هر روز از روزهایش مثل ده روز و هر ماه مثل ده ماه و هر سال مثل ده سال از سال‌هایتان است.

شکوفایی جسم و روح انسان در عصر ظهور

استعدادهای جسمی و روحی مؤمنان در عصر ظهور حضرت مهدی شکوفا می‌گردد و با قدرت مؤمنان، بزرگ‌ترین تحول الهی جهانی به رهبری حضرت قائم روی خواهد داد. توانایی‌های انسان‌ها ناشناخته است و تنها آفریدگار انسان‌ها به طور کامل از آن آگاه است. توانایی‌های یاران حضرت مهدی

قائم هیچ بیماری و وضعی ندارند و با جسم و روح سالم و نیرومند خویش همراه و یاور حضرت مهدی می‌شوند و توانایی‌های جسمی و روحی آنان شکوفا گشته و در خدمت گسترش انقلاب مهدوی قرار می‌گیرد.

نیروی یک مؤمن برابر با چهل انسان

قدرت بدنی و روحی اصحاب قائم شکوفا شده و قدرت هر فرد چند برابر می‌گردد و این قدرت افزایش یافته یاران، در خدمت توسعه انقلاب مهدوی است. قدرت مؤمنان یاور مهدی آن چنان شکوفا می‌شود که هر یک از آنان قدرت چهل انسان را پیدا می‌کنند. افزایش قدرت هر مؤمن از اصحاب قائم به چهل مؤمن در احادیث متعددی، یادآوری گردیده است.

امام سجاد در اوصاف اصحاب حضرت مهدی فرموده‌اند:

إذا قام قائمنا اذهب الله عزوجل عن شيعتنا العاهة و جعل قلوبهم كزبر الحديد و جعل قوّة الرجل منهم قوّة اربعين رجلاً و يكونون حكام الارض و سنامها؛^{۴۵}
زمانی که قائم ما قیام کند خداوند بیماری و آفت و درد را از شیعیان ما بزدايد و دل‌های آنان را چون پاره‌های آهن (سخت و تزلزل‌ناپذیر) کند و هر مرد آنان را قدرت چهل مرد دهد. آنان فرمانروا و سالار جهان خواهند بود.

در این حدیث شریف نابودی بیماری و به پایان رسیدن دردها و آفات در عصر ظهور قائم یادآوری گردیده و شکوفایی استعدادهای جسمی و روحی یاران آن حضرت گزارش شده است. بنابراین در آن زمان قدرت بدنی شکوفا می‌گردد و هر مرد یار مهدی قدرت چهل مرد پیدا می‌کند، قدرت روحی و روانی آنان نیز بارور می‌گردد و دل‌های آنان همانند پاره‌های آهن سخت و محکم شده و با ایمان‌های پایدار و ناگسستنی در انقلاب مهدوی و در راه خدا فداکاری می‌نمایند.

عبدالملک بن اعین از امام باقر نقل کرده که در پیرامون شکوفایی جسم و روح مؤمنان در عصر ظهور حضرت مهدی فرمودند:

انه لو قد كان ذلك اعطى الرجل منكم قوه اربعين رجلاً و جعلت قلوبكم كزبر الحديد و لو قذف بها الجبال لقلعتها و كنتم قوام الارض و خزائنها؛^{۴۶}
اگر آن زمان برسد هر مرد از شما قدرت چهل مرد عطا شود و دل‌هاتان همانند پاره‌های آهن گردد و اگر با کوه‌ها برخورد نماید آن را برمی‌کند و شما حاکمان زمین و خزانه‌داران آن خواهید شد.

سعد نیز از امام باقر درباره شکوفایی بدنی یاران قائم چنین آورده است:

فاذا وقع امرنا و جاء مهدينا كان الرجل من شيعتنا اجري من ليث و امضى من سنان، يطأ عدونا برجليه و يضره بكفّيه و ذلك عند نزول رحمة الله و فرجه على العباد؛^{۴۷}

زمانی که قائم ما قیام کند خداوند بیماری و آفت و درد را از شیعیان ما بزدايد و دل‌های آنان را چون پاره‌های آهن (سخت و تزلزل‌ناپذیر) کند و هر مرد آنان را قدرت چهل مرد دهد. آنان فرمانروا و سالار جهان خواهند بود.

امام صادق در حدیث دیگر فرموده‌اند:

كَأَنِّي أَنْظِرُ إِلَى الْقَائِمِ وَأَصْحَابِهِ... قَدْ أَثَرَ السُّجُودَ بِجَبَاهِهِمْ، لِيُوثَّ بِالنَّهَارِ، رَهْبَانًا بِاللَّيْلِ، كَأَنَّ قُلُوبَهُمْ زَبَرُ الْحَدِيدِ، يُعْطَى الرَّجُلُ مِنْهُمْ قُوَّةَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا؛^{۵۱}
قائم و یارانش را می‌بینم... سجده‌ها بر پیشانی‌هایشان اثر گذاشته، شیران روز، عابدان شب‌بند، دل‌هایشان پاره‌های آهن است، به هر مرد از آنان قدرت چهل مرد داده شود.

جسم و جان یاران حضرت مهدی در عصر ظهور در اوج شکوفایی است، جسم آنان چنان شکوفا گردد که نیروی چهل مرد را بیابد و روح و روان آنان سرشار از شکوفایی است که ایمان تزلزل‌ناپذیرشان به خدا، آنان را به شیران روز و پارسایان شب تبدیل نموده است.

راه رفتن بر روی آب

مؤمن می‌تواند روی آب راه برود. این استعداد یاران حضرت مهدی شکوفا می‌گردد و آنان به راحتی روی آب راه می‌روند.

محمد بن جعفر در شکوفایی نیروی بدنی و روحی یاران حضرت مهدی از پدر خویش امام صادق نقل کرده که فرموده‌اند:

یاران قائم بر پاهایشان چیزی می‌نویسند و بر روی آب خلیج راه می‌روند و دشمنان وحشت‌زده درهای شهر را به روی آنان می‌گشایند.^{۵۲}

چشم‌ها و گوش‌های تیز

شکوفایی توان شنوایی گوش‌ها و نیروی بینایی گوش‌ها نیز در عصر ظهور حضرت مهدی روی می‌دهد و قدرت شنوایی و بینایی آنان وسعت جهانی می‌یابد و ارتباطات رهبر انقلاب و یارانش بی‌پیک و واسطه با گفت‌وگوی طبیعی آنان تحقق می‌پذیرد و در سراسر جهان یک‌دیگر را می‌بینند.

ابوالربیع شامی درباره شکوفایی نیروی شنوایی و بینایی یاران قائم از امام صادق نقل کرده است:

زمانی که امر ما واقع شود و مهدی ما بیاید، هر مرد از شیعیان ما دلیرتر و باجرات‌تر از شیر و بزنده‌تر از سرنیزه گردد، دشمن ما را با پاهایش لگدمال کند و او بادستانش بزند و آن در نزد نزول رحمت خدا و فرج او بر بندگانیش است.

امام صادق در چند حدیث بر شکوفایی قدرت جسمی و روحی یاران حضرت مهدی تأکید نموده و بر افزایش قدرت بدنی و روحی هر مرد به چهل مرد تصریح فرموده‌اند. ابوبصیر گفته است که امام صادق فرمود:

مَا كَانَ قَوْلَ لُوطَ لِقَوْمِهِ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ^{۴۸} إِلَّا تَمَّتْ لِقَوَّةِ الْقَائِمِ وَلَا ذَكَرَ إِلَّا شِدَّةَ أَصْحَابِهِ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْهُمْ يُعْطَى قُوَّةَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا وَأَنَّ قَلْبَهُ لَا شَدَّ مِنْ زَبَرِ الْحَدِيدِ وَ لَوْ مَرَّ بِجِبَالِ الْحَدِيدِ لَقَطَعُوهَا، لَا يَكْفُونَ سِوْفَهُمْ حَتَّى يَرْضَى اللَّهُ؛^{۴۹}

سخن حضرت لوط به قومش: «کاش در برابر شما قدرتی داشتم یا به تکیه‌گاهی محکم پناه می‌بردم!» جز آرزوی قدرت قائم نبود و جز شدت و استحکام اصحاب قائم را یاد نکرده است. همانا به هر مرد از آنان قدرت چهل مرد عطا شود و دل او محکم‌تر از پاره‌های آهن گردد و اگر به کوه‌ها بگذرند، آنها را قطع کنند و شمشیرهایشان را وانمی‌گذارند تا خداوند را خشنود کنند.

یاران حضرت مهدی بسان چهل مرد توان خواهند داشت و قدرت آنان چنان شکوفا می‌گردد که همه مشکلات بزرگ را حتی اگر همانند کوه‌های سخت باشد، از بین می‌برند و تا انجام همه وظایف الهی و کسب رضایت خداوند شمشیرها را زمین نمی‌گذارند.

امام صادق در حدیث دیگر فرموده‌اند:

كُونِ شِيعَتَنَا فِي دَوْلَةِ الْقَائِمِ سَنَامَ الْأَرْضِ وَ حَكَامَهَا، يُعْطَى كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ قُوَّةَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا؛^{۵۰}
شیعیان ما در دولت قائم فرمان‌روا و حاکمان زمین خواهند شد. به هر مرد از آنان قدرت چهل مرد عطا شود.

إِنَّ قَائِمَنَا إِذَا قَامَ مُدَّ لَشَيْعَتِنَا فِي أَسْمَاعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ حَتَّى لَا يَكُونَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَائِمِ بَرِيدٌ، يَكَلِّمُهُمْ فَيَسْمَعُونَ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ وَهُوَ فِي مَكَانِهِ؛^{۵۴}
زمانی که قائم ما قیام کند، خداوند گوش‌ها و چشم‌های شیعیان را چنان تیز کند که میان آنان و قائم بیکی نباشد. از جای خود با شیعیان سخن می‌گوید و آنها سخنانش را می‌شنوند و خود او را در همان جای خود می‌بینند.

ابن مسکان نیز گفته است که شنیدم امام صادق فرمود:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ فِي زَمَانِ الْقَائِمِ وَهُوَ بِالْمَشْرِقِ لِيرَى أَخَاهِ الذِّي فِي الْمَغْرِبِ وَكَذَا الذِّي فِي الْمَغْرِبِ يَرَى أَخَاهِ الذِّي فِي الْمَشْرِقِ؛^{۵۴}
مؤمن در زمان قائم، هنگامی که در مشرق است، برادرش را در مغرب می‌بیند و آن‌که در مغرب است، برادرش را در مشرق می‌بیند.

عمر طولانی یاران حضرت مهدی

تاکنون عمر زیاد برای برخی انسان‌ها در جهان روی داده است، اما این استعداد انسان در عصر ظهور قائم شکوفا می‌گردد و عموم انسان‌ها در آن زمان عمر طولانی خواهند داشت. مفضل بن عمر گفته است که شنیدم امام صادق فرمود:

إِنَّ قَائِمَنَا إِذَا قَامَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَاسْتَعْنَى الْعِبَادُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ وَيَعْمُرُ الرَّجُلُ فِي مَلِكَةٍ حَتَّى يُولِدَ لَهُ أَلْفٌ ذَكَرٍ؛^{۵۵}
زمانی که قائم ما قیام کند، زمین به نور پروردگار روشن شود و بندگان از روشنائی خورشید بی‌نیاز گردند و مرد در حکومت آن حضرت عمر می‌کند تا هزار فرزند برای او به دنیا آید.

عقل و اخلاق کامل

در عصر ظهور، عقل بندگان خدا جامع و اخلاقشان نیز کامل می‌گردد و بزرگ‌ترین شکوفایی عقلانی و اخلاقی روی خواهد داد. این شکوفایی با قدرت الهی و به دست حضرت مهدی پدید خواهد آمد.
ابوخلد کابلی از امام باقر نقل کرده که ایشان فرمود:

إِذَا قَامَ قَائِمُنَا وَضَعِ يَدَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْعِبَادِ فَجَمَعَ بَهَا عَقُولَهُمْ وَأَكْمَلَ بَهَا أَخْلَاقَهُمْ؛^{۵۶}
زمانی که قائم ما قیام کند دستش را بر سرهای بندگان خداوند می‌نهد و با آن عقل‌هایشان را جمع نموده و اخلاقشان را کامل گرداند.

مولی بنی‌شیبان نیز همین مطلب را از امام باقر این‌گونه نقل کرده است:

إِذَا قَامَ قَائِمُنَا وَضَعِ يَدَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْعِبَادِ فَجَمَعَ بَهَا عَقُولَهُمْ وَكَمَّلَتْ بَهَا أَحْلَامَهُمْ؛^{۵۷}
زمانی که قائم ما قیام کند، دستش را بر سرهای بندگان خدا می‌نهد. پس با آن

تاکنون عمر زیاد برای برخی انسان‌ها در جهان روی داده است، اما این استعداد انسان در عصر ظهور قائم شکوفا می‌گردد و عموم انسان‌ها در آن زمان عمر طولانی خواهند داشت.

عقل‌هایشان را جمع و کامل گرداند.

احلام و عقول در این حدیث مترادفاند و بنابراین، جمع عقل و کمال عقل بندگان در عصر ظهور به دست حضرت مهدی روی خواهد داد و این اوج شکوفایی نیروی عقل و خرد انسان‌هاست که در تاریخ پدید می‌آید.

شکوفایی دانش

عصر ظهور حضرت مهدی ، عصر شکوفایی علم در جهان است. پیامبر اعظم در خطبه غدیر در وصف مهدی قائم فرموده‌اند:

أَلَا إِنَّهُ وَارِثُ كُلِّ عِلْمٍ وَ الْمَحِيطُ بِهِ؛^{۵۸}

آگاه باشید او وارث هر علم و دانش و محیط به آن و دربردارنده آن است.

امام علی نیز حضرت مهدی را دارای بیشترین و زیاده‌ترین دانش دانسته‌اند.^{۵۹}

ابان از امام صادق شکوفایی دانش در عصر ظهور را چنین گزارش می‌کند:

العلم سبعة وعشرون حرفاً فجميع ما جئت به الرسل حرفان فلم يعرف الناس حتى اليوم غير الحرفين فإذا قام قائمنا أخرج الخمسة والعشرين حرفاً فبثها في الناس و ضم إليها حرفين حتى يثنها سبعة وعشرين حرفاً؛^{۶۰}

علم ۲۷ حرف است. همه آنچه پیامبران آورده‌اند دو حرف بوده است. زمانی که قائم ما قیام کند، ۲۵ حرف دیگر را می‌آورد، پس در بین مردم گسترش می‌دهد و آن دو حرف را به آنها ضمیمه می‌کند تا تمام ۲۷ دانش را پراکنده و پخش سازد.

بنابر این حدیث، شکوفایی دانش در عصر ظهور با دانش حضرت قائم در طول تاریخ علم بی‌نظیر است. دو حرف از دانش به ۲۷ حرف نهایی دانش می‌رسد و بنابراین، عصر ظهور عصر آگاهی و علم و خردورزی و کمال اخلاق خواهد بود. با علم الهی حضرت قائم ، رشد دانش به اوج خود می‌رسد. آنچه امروز همه انسان‌های روی زمین دارند، تنها دو حرف از دانش

است و آنچه آن زمان بشر در پرتو ظهور امام زمان به دست خواهد آورد، همه ۲۷ حرف خواهد شد.

حمران نیز از زبان امام باقر گسترش حکمت در عصر ظهور را این‌گونه بیان کرده است:

تؤتون الحكمة في زمانه حتى أن المرثة لتقتضى في بيتها بكتاب الله تعالى و سنة رسول الله؛^{۶۱}

در زمان حضرت قائم به حکمت دست خواهید یافت، چنان‌که زن در خانه‌اش براساس کتاب خدای متعال و سنت رسول خدا قضاوت خواهد نمود.

پایه قضاوت اجتهاد است. بسیاری از زنان در عصر ظهور به اجتهاد می‌رسند و آنان در خانه‌هایشان به قضاوت بااجتهاد بر پایه کتاب و سنت می‌پردازند.

نوآوری‌های بزرگ در انقلاب حضرت مهدی

در عصر ظهور حضرت مهدی ، آخرین انقلاب جهانی تاریخ زندگی بشر برکره زمین روی خواهد داد و در این انقلاب اسلامی مهدوی، آخرین شکوفایی‌ها و نوآوری‌های بزرگ نیز تحقق می‌یابد. همه شکوفایی‌های بزرگ بی‌سابقه‌ای که در عصر ظهور حضرت قائم شکل می‌گیرد، نوآوری‌های جهانی خواهد بود. بنابراین، جداسازی شکوفایی‌ها از نوآوری‌ها در همه موارد و مصادیق امکان‌پذیر نیست. بر همین اساس، برخی تحولات و اقدامات عصر ظهور در عنوان شکوفایی‌های انقلاب مهدوی جای می‌گیرد و برخی در عنوان نوآوری‌های انقلاب مهدوی بیان می‌شود. شکوفایی‌های بزرگ، یا خود نوآوری است و یا مبدأ و منشأ نوآوری‌ها خواهد بود. نوآوری‌های انقلاب بزرگ و بی‌پایان مهدوی، گسترده و متنوع است. بازبینی و بازشناسی و توصیف و گزارش این نوآوری‌ها برای شناخت ماهیت بی‌نظیر انقلاب مهدوی ضرورت دارد. شناخت امام زمان و اوصاف باران امام و اقدامات آنان و تحولات شگفت‌انگیز جهانی آنان، از مظاهر «امام‌شناسی» است و تکلیف شرعی عموم مسلمانان است.

گسترش اسلام در سراسر جهان

اسلام آخرین و کامل‌ترین دین الهی است و پیامبر اسلام

آخرین رسول خداست. دین اسلام تنها دینی است که سه ویژگی و امتیاز دارد: جامع، جهانی و جاویدان. پیام اسلام با هجرت حضرت محمد به یثرب، به سراسر حجاز و آن‌گاه به نقاط دور افتاده جهان رسید. پیامبر اسلام براساس رسالت جهانی خویش، سران کشورهای بزرگ عصر خویش را به اسلام دعوت کردند و از آن زمان تا امروز همواره اسلام توسعه یافته است، ولی هنوز بر سراسر جهان حاکم نشده است. در عصر ظهور حضرت مهدی، اسلام به همه قاره‌های جهان و تمام کشورها و شهرها و خانه‌های سراسر گیتی خواهد رسید و تنها دین اسلام بر همه کره زمین حاکم خواهد بود و همه مردم جهان پیرو پیامبر اسلام و معصومان و اهل بیت می‌شوند. این نوآوری بزرگ در انقلاب جهانی مهدوی و به دست حضرت مهدی روی خواهد داد.

امام حسن مجتبی از پدر خویش امیرمؤمنان امام علی بن ابی طالب نقل کرده‌اند که درباره امام آخرالزمان فرمود:

و یظهره علی الارض حتی یدینوا طوعاً و کرهاً یملأ الأرض عدلاً و قسطاً و نوراً و برهاناً یدین له عرض البلاد و طولها لایبقی کافر إلا آمن؛^{۶۲}

خداوند او را بر سراسر زمین غالب و پیروز می‌گرداند تا همه باراده و اختیار یا زور و قدرت (خوش یا ناخوش) به دین اسلام روی آورند. زمین را از عدل و قسط و نور و برهان پر می‌نماید و عرض و طول شهرها و مردم تمام کشورها به دین او درآیند و هیچ کافری نماند جز این‌که ایمان آورد.

امام زین‌العابدین فرموده‌اند:

إن الاسلام قد یظهره الله علی جمیع الادیان عند قیام القائم؛^{۶۳}
خداوند قطعاً اسلام را بر تمام ادیان در زمان قیام قائم پیروز و غالب می‌گرداند.

از امام محمدباقر چندین حدیث درباره جهانی‌شدن اسلام در عصر ظهور حضرت قائم رسیده است. این روایات به روشنی گسترش و فراگیری بی‌نظیر دین اسلام در جهان را نشان می‌دهد و این «نوآوری بزرگ» یکی از دست‌آوردهای انقلاب مهدوی است.

جابر بن یزید جعفی و ابوجارود از امام باقر درباره سرانجام نبرد انقلاب مهدوی چنین می‌گویند:

یقتل الناس حتی لایبقی الا دین محمد؛^{۶۴}
مردم (کافران و مشرکان و منافقان و پیروان ادیان ساختگی‌یابی اعتبار شده گذشته) را می‌کشد تا این‌که جز دین محمد نماند.

محمد بن مسلم نیز گفته است که شنیدم امام باقر در بیان دست‌آوردهای انقلاب حضرت قائم فرمودند:

در عصر ظهور حضرت مهدی، اسلام به همه قاره‌های جهان و تمام کشورها و شهرها و خانه‌های سراسر گیتی خواهد رسید و تنها دین اسلام بر همه کره زمین حاکم خواهد بود

و همان‌طور که خداوند فرموده است، دین محمد به آن‌چه شب و روز رسیده، خواهد رسید و دیگر شرکی روی زمین نباشد.

منظور از آن‌جا که شب و روز به آن رسیده، تمام کره زمین است. بنابراین، دین اسلام به سراسر جهان خواهد رسید و شرک ناپود خواهد شد.

رفاعة بن موسی گفته است که شنیدم امام صادق این سخن خدا را قرائت فرمود:

وَلَهُ اسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا؛^{۷۱}
هر که در آسمان و زمین است، خواه و ناخواه تسلیم اوست.

آن‌گاه در تفسیر آن فرمود:

إذا قام القائم لا يبقى أرض إلا نودي فيها شهادة أن لا إله إلا الله و أن محمداً رسول الله؛^{۷۲}
زمانی که قائم قیام کند، هیچ سرزمینی نمی‌ماند، جز این‌که در آن شهادت به توحید و رسالت حضرت محمد طنین‌افکن خواهد شد.

عبدالله بن سنان گفته است که امام صادق از پدر خویش امام باقر درباره خضوع مردم زمین و ایمان آنان به اهل بیت در عصر ظهور فرمودند:

فلا يبقى في الارض يومئذ أحد إلا خضع و ذلت رقبته لها فيؤمن أهل الارض إذا سمعوا الصوت من السماء: إلا إن الحق في علي بن ابي طالب و شيعته؛^{۷۳}
در زمین در آن زمان کسی نمی‌ماند، جز این‌که خاضع شود و به ندای آسمانی گردن بنهد. پس اهل زمین زمانی که صدای آسمانی را بشنوند که: «آگاه باشید حق در علی بن ابی‌طالب و شیعه اوست» ایمان می‌آورند.

امام صادق و امام رضا بشارت داده‌اند:

ان قائمنا اذا قام اشرفت الارض بنور ربها؛^{۷۴}
هنگامی که قائم ما قیام کند، زمین را به نور پروردگارش روشن خواهد نمود.

يظهر الله عزوجل به دینه و لو کره المشركون؛^{۶۵}
خداوند عزوجل به واسطه او دینش را پیروز و غالب می‌گرداند، گرچه مشرکان نپسندند و نخواهند.

ابوالمقدام گفته است که امام باقر در تفسیر سخن خداوند:

لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ؛^{۶۶}
تا دین حق را بر همه ادیان پیروز گرداند، هر چند مشرکان خوش نداشته باشند.

فرمود:

إن ذلك يكون عند خروج المهدي من آل محمد فلا يبقى أحد إلا أقر بمحمد؛^{۶۷}
همانا آن در هنگام قیام مهدی آل محمد است، پس کسی نمی‌ماند، مگر این‌که به پیامبری حضرت محمد اقرار کند.

امام باقر در این حدیث شریف، بر ایمان یکایک انسان‌های روی کره زمین به پیامبری حضرت محمد و دین اسلام در عصر ظهور تصریح نموده‌اند. بنابراین، هیچ کس در آن زمان بی‌اقرار و اعتراف به رسالت پیامبر اسلامی باقی نماند و اسلام به همه جا می‌رسد و همه انسان‌ها نیز بر نبوت و رسالت پیامبر اسلام اقرار می‌نمایند.

محمد بن فضیل در تفسیر آیه یاد شده از امام هادی چنین نقل می‌کند:

يظهره على الاديان عند قيام القائم؛^{۶۸}
خداوند دین حق اسلام را بر همه ادیان در هنگام قیام قائم پیروز گرداند.

زراره گفته است فردی از امام باقر درباره سخن خدای متعال وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً؛^{۶۹} «با همه مشرکان بجنگید، چنان‌که آنان با همه شما می‌جنگند.» پرسید. امام فرمود: تأویل این آیه نیامده است. زمانی که قائم ما قیام کند، هر کسی او را درک نماید، تأویل این آیه را خواهد دید.

و ليبلغنَّ دین محمد ما بلغ الليل و النهار حتى لا يكون شرک على ظهر الارض كما قال الله؛^{۷۰}

در حدیث معراج نیز به نقل امام رضا رسول خدا در دست‌آوردهای انقلاب مهدوی فرموده‌اند:

يجمع الخلق على توحیدی؛^{۷۵}

حضرت مهدی خلق جهان را بر اعتقاد به توحید من گرد خواهد آورد.

در این احادیث از پیامبر و اهل بیت بی‌هیچ تردید و ابهام و به روشنی و صراحت از تحقق جهانی‌شدن اسلام در عصر ظهور خبر داده شده است. بنابراین، قطعاً در پایان تاریخ جهان، دین اسلام در سراسر گیتی گسترش خواهد یافت و دارای بیشترین پیروان در جهان خواهد شد و عموم مردم جهان به اسلام ناب محمدی و اسلام راستین شیعی روی خواهند آورد. بی‌شک نوآوری بزرگ جهانی که اعتقاد و ایمان مردم سراسر جهان به اسلام و جهانی‌شدن اسلام است، در انقلاب مهدوی شکل خواهد گرفت.

پیروزی دین اسلام و نابودی همه ادیان

در عصر ظهور حضرت مهدی همه ادیانی که تاریخ آنها با بعثت پیامبر اسلام حضرت محمد پایان یافته بود، نابود می‌شوند. یهودیت و مسیحیت و زرتشت به‌طور کامل جای خود را به اسلام خواهند داد. مسیحیان جهان با پیروی از حضرت عیسی بن مریم که یار قائم آل محمد است، اسلام را خواهند یافت. همه ادیان و مذاهب ساختگی و باطل و بت‌پرستی نیز از بین می‌روند و اثری از آنها نمی‌ماند. پیامبر اسلام درباره عصر ظهور حضرت مهدی فرموده‌اند:

و يهلك في زمانه الملل كلها إلا الإسلام؛^{۷۶}

در زمان او همه ملت‌ها جز پیروان اسلام هلاک می‌شوند.

ابن بکیر گفته است امام موسی بن جعفر درباره سخن خدای متعال **وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا**^{۷۷} فرمود:

أُنزِلت في القائم إذا خرج باليهود والنصارى والصابئين والزنادقة وأهل الردة والكفار في شرق الارض وغربها فعرض: فمن أسلم طوعاً أمره بالصلوة والزكوة وما يؤمر به المسلم ويجب لله عليه و من لم يسلم ضرب عنقه حتى لا يبقى في المشارق والمغرب أحد إلا وحده الله؛^{۷۸}

آیه درباره قائم نازل شده است، زمانی که بر یهود و نصاری و صابئان و زندیقان و بی‌دینان و مرتدان و کافران در شرق و غرب زمین قیام کند، پس اسلام را بر آنان عرضه نماید. هرکس با اراده اسلام آورد، او را به نماز و زکات و آنچه به هر مسلمان امر می‌شود و برای خدا بر او واجب است، امر نماید و هر کس اسلام نیاورد، گردنش را بزند تا در شرق و غرب جهان کسی نماند، جز این که به خدا ایمان آورد و خداپرست گردد.

در عصر ظهور حضرت مهدی همه ادیانی که تاریخ آنها با بعثت پیامبر اسلام حضرت محمد پایان یافته بود، نابود می‌شوند. یهودیت و مسیحیت و زرتشت به‌طور کامل جای خود را به اسلام خواهند داد.

گویا این خبر امام بر این بکیر سنگین آمده که گفته است به امام عرض کردم:

جانم فدای شما باد! مردم جهان زیادند! امام نیز فرمودند: زمانی که خداوند چیزی را اراده نماید، زیاد را کم و کم را زیاد گرداند.

براساس این حدیث شریف نبوی، پیروان همه ادیان الهی گذشته و مکاتب ساختگی و بی‌اساس و همه بی‌دینان و کافران و مرتدان غربی و شرقی در عصر ظهور حضرت مهدی یا اسلام می‌آورند و یا مجازات و نابود می‌گردند. بنابراین، انسان‌ها در همه قاره‌ها و کشورهای جهان از جمله اروپا و امریکا دست از مسیحیت و یهودیت تحریف شده‌ای که با ظهور اسلام عمر آنها پایان رسیده بود، بر خواهند داشت و مسلمان می‌شوند و یا آن‌که کبیر خواهند دید.

شیخ مفید از علی بن عقبه از پدرش نقل کرده است که درباره عصر ظهور روایت شده است:

لم یبق أهل دین حتی یظهروا الاسلام و یعترفوا بالایمان؛^{۷۹} اهل هیچ دینی باقی نمانند تا این‌که اظهار اسلام کنند، آن‌را بپذیرند و بر ایمان به پیامبر اسلام اعتراف نمایند.

در این روایت نیز از نابودی اهل هر آیینی جز اسلام در عصر ظهور خبر داده شده است.

برقراری حکومت جهانی

در تاریخ زندگانی بشر هیچ‌گاه حکومت واحد جهانی برقرار نشده است. نوآوری بزرگ انقلاب مهدوی تشکیل حکومت جهانی است. دولت حضرت مهدی جهانی خواهد بود و رهبری و زمام‌داری و حکومت و نفوذ سیاسی آن حضرت نامحدود و فراگیر است.

براساس احادیث متعدد از معصومان نفوذ سیاسی حضرت قائم سراسر دنیا را خواهد گرفت و وعده الهی در جهانی شدن اسلام با حکومت اسلامی جهانی مهدوی تحقق خواهد یافت.^{۸۰}

در آستانه ظهور، ندای آسمانی الهی و دعوت به پیروی از حضرت قائم را همه مردم جهان خواهند شنید. این صدای روح‌الامین جبرئیل که حضرت مهدی را معرفی می‌نماید،

برای هر انسانی به هر زبانی شنیدنی و مفهوم است^{۸۱} و به بیان امام باقر آن را هرکس در شرق و غرب جهان می‌شنود^{۸۲} و به گزارش امام صادق ثقلین (جن و انس) و خاقین (شرق و غرب)^{۸۳} و حتی دختران جوان در سرپرده‌ها و اهل مشرق و مغرب^{۸۴} می‌شنوند و به نقل امام رضا از دور و نزدیک و جمیع اهل زمین می‌شنوند.^{۸۵} این صوت فراگیر جهانی در آغاز ظهور حضرت مهدی راه‌نمای تشکیل حکومت جهانی مهدوی خواهد بود.

پیامبر اعظم حضرت محمد در معرفی امامان فرموده‌اند:

آخرهم القائم الذی یفتح الله تعالی ذکره، علی یدیه مشارق الارض و مغاربها؛^{۸۶}

آخرین امام، حضرت قائم است که خدای متعال با دستان او شرق و غرب جهان را فتح خواهد نمود.

امام علی درباره حدود حکومت حضرت مهدی فرمودند:

یملک ما بین الخاقین؛^{۸۷}

بین شرق و غرب را مالک می‌گردد.

امام باقر در تفسیر سخن خدا وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ؛^{۸۸} «بگو: حق آمد و باطل نابود شد» فرموده‌اند:

إذا قام القائم ذهب دولة الباطل؛^{۸۹}

زمانی که قائم قیام کند دولت باطل نابود شود.

هم‌چنین امام باقر در تفسیر سخن خداوند:

الَّذِينَ إِنَّ مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ؛^{۹۰}

آنان که اگر در زمین به آنان فرمان‌روایی دهیم، نماز برپا می‌دارند و زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌نمایند و فرجام کارها در اختیار خداست.

فرمودند:

هذه الآية نزلت في المهدي و أصحابه يملکهم الله مشارق الارض و مغاربها و يظهر بهم الدين حتى لا یری أثر من الظلم و البدع؛^{۹۱}

این آیه درباره مهدی و اصحاب اوست. خداوند آنان را مالک شرق و غرب زمین می‌گرداند و با آنان دین را پیروز و حاکم می‌گرداند تا اثری از ظلم و بدعت‌ها دیده نشود.

امام باقر و صادق درباره سخن خداوند:

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ^{۹۲}
البته در زبور پس از تورات نوشتیم که زمین را بندگان شایسته ما به ارث خواهند برد.

فرمودند:

القائم و أصحابه؛^{۹۳}
وارثان زمین قائم و اصحاب او خواهند بود.

امام باقر و صادق و سجاد در تفسیر سخن خداوند:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ^{۹۴}
خدا به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام دهند، وعده داده است که قطعاً آنان را در زمین جانشین خواهد ساخت.

فرموده‌اند:

منظور مهدی آل محمد و یاران او هستند.^{۹۵}

محمد بن مسلم گفته است که شنیدم امام باقر درباره حکومت و دولت قائم فرمودند:

یبلغ سلطانه المشرق و المغرب؛^{۹۶}
قدرت امام به مشرق و مغرب زمین می‌رسد.

ابوجارود و جابر بن یزید جعفی در این باره نقل کرده‌اند که امام باقر فرمودند:

يفتح الله له شرق الارض و غربها؛^{۹۷}
خداوند برای او شرق و غرب زمین را فتح می‌نماید.

ابوبصیر از امام صادق درباره حدود فتوحات قائم گزارش می‌کند:

ثم يظهره الله عزوجل فيفتح الله على يده مشارق الارض و مغاربها؛^{۹۸}
خداوند او را ظاهر و غالب می‌گرداند، پس بر دستانش مشرق و مغرب زمین را فتح می‌نماید.

امام صادق در حدیث دیگر درباره نقش پرچم رسول خدا در انقلاب مهدوی فرموده‌اند:

امام باقر و صادق و سجاد : خدا به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام دهند، وعده داده است که قطعاً آنان را در زمین جانشین خواهد ساخت.

استقرار یافته‌اند، موقت بوده‌اند و از بین رفته‌اند و خواهند رفت، ولی در پایان تاریخ حکومت جاودان و بی‌پایان اسلامی برقرار خواهد شد که هرگز نابود نمی‌شود. عمر آن حکومت تا پایان عمر دنیاست.

پیامبر خدا در خطبه غدیر در وصف حضرت مهدی فرموده‌اند:

أَلَا إِنَّ خَاتَمَ الْأَئِمَّةِ مَنَّا الْقَائِمُ الْمَهْدِيُّ... أَلَا إِنَّهُ الْبَاقِي حُجَّةٌ
وَلَا حُجَّةَ بَعْدَهُ؛^{۹۳}
آگاه باشید خاتم امامان، مهدی قائم از ماست... آگاه
باشید که مهدی حجت باقی و پایدار است و هیچ حجتی
پس از او نیست.

پیامبر در این خطبه حضرت قائم را آخرین امام برای بشر و حجت باقی و جاودان که حجتی دیگر در پی او نیست، معرفی نموده‌اند.

پیامبر اعظم در حدیث قدسی معراج از قول خدای متعال دولت پایدار آخرین وصی پیامبر خدا، حضرت مهدی را چنین معرفی نموده‌اند:

لَأُدِيمَنَّ مَلِكُهُ وَ لَأُدَوِّلَنَّ الْإِيَّامَ بَيْنَ أَوْلِيَائِي إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَةِ؛^{۹۴}
ملک و قدرت و حکومت مهدی را ادامه می‌دهم و
حکومت را در روزهای باقی از جهان بین اولیای خودم
تا روز قیامت به گردش در خواهم آورد.

ابوصادق از امام باقر در معرفی آخرین دولت جهانی چنین می‌گوید:

دَوْلَتَنَا آخِرُ الدَّوَلِ وَلَنْ يَبْقَى أَهْلُ بَيْتِ لِهْمِ دَوْلَةٍ إِلَّا مَلَكُوا قَبْلَنَا
لَثَلَا يَقُولُوا إِذَا رَأَوْ سِيرَتَنَا: إِذَا مَلَكْنَا سَرْنَا مِثْلَ سِيرَةِ هَوْلَاءَ وَ
هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ؛^{۹۵}
دولت ما آخرین دولت‌هاست و هیچ خاندانی نمی‌ماند،
جز این که پیش از ما به حکومت برسند؛ چون زمانی که
سیره ما را دیدند ادعا نکنند و نگویند: زمانی که ما بر
حکومت برسیم، مثل سیره اهل بیت پیامبر رفتار خواهیم
کرد، و آن آخرین دولت، همان سخن خداست که عاقبت

ثم ينشر راية رسول الله إذا نشرها أضاء لها ما بين المشرق و
المغرب؛^{۹۶}
پرچم رسول خدا را برافراشته می‌کند. زمانی که آن
را برافرازد، میان مشرق و مغرب را برای او روشن
می‌نماید.

ابن دراج نقل کرده که شنیدم امام صادق در تفسیر سخن خداوند:

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ
يَنْظُرُونَ؛^{۹۷}
بگو روز پیروزی آنان که کفر ورزیده‌اند، نه ایمانشان
برایشان سودمند است و نه به آنان مهلت داده می‌شود.

در معرفی یوم‌الفتح فرموده‌اند:

يوم تفتح الدنيا على القائم ولا يفتح أحدًا تقرب بالايان
ما لم يمكن ذلك قبل ذلك مؤمنًا؛^{۹۸}
روز فتح دنیا بر قائم است و کسی را تقرب او به
ایمان ظاهری مادامی که پیش از آن مؤمن نبوده است،
سودی نمی‌رساند.

امام رضا در حدیث معراج از پیامبر خدا درباره حدود حاکمیت حضرت مهدی نقل کرده که خداوند فرمود:

لَأَمْلِكُنَّهُ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا؛^{۹۹}
او را مالک مشرق و مغرب زمین می‌گردانم.

تشکیل نخستین حکومت جهانی توحیدی برپایه اسلام شیعی، نوآوری بزرگ انقلاب مهدوی است. حکومت و دولت حضرت مهدی نامحدود و فراگیر خواهد بود و یک حکومت بر سراسر جهان حاکم خواهد شد و دولت قائم سراسری و بین‌المللی و بی‌حد و مرز است.

حکومت جاودان

حضرت ولی‌عصر حکومتی جهانی تشکیل خواهند داد که نخستین و آخرین حکومت جهانی است. حکومت جهانی حضرت قائم و یارانش، پایدار و زوال‌ناپذیر است و تا روز قیامت ادامه خواهد داشت. همه حکومت‌هایی که در بخش‌هایی از زمین

و پایان نیک از آن پارسایان است.

در این حدیث شریف ضمن تبیین نکته مهمی از فلسفه غیبت، به صراحت دولت جهانی مهدوی را پایان بخش دولت‌ها می‌شمارد.

حسن بن هارون گفته است در محضر امام صادق نشستیم بودم که معلی بن خنیس پرسید: آیا سیره قائم خلاف سیره امام علی است؟ امام فرمود: آری! علت تفاوت سیره علوی و مهدوی این است که سیره علی با منت و دست برداشتن و آزاد کردن همراه بود؛ زیرا می‌دانست دیگران پس از او بر شیعه او غلبه خواهند یافت و در ادامه فرمود:

وَأَنَّ الْقَائِمَ إِذَا قَامَ سَارَ فِيهِمُ بِالسَّيْفِ وَالسَّبِي وَ ذَلِكَ أَنَّهُ يَعْلَمُ أَنَّ شِيعَتَهُ لَمْ يَظْهَرِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا؛^{۱۰۶}

و زمانی که قائم قیام کند، با شمشیر و اسیر نمودن با دشمنان برخورد خواهد نمود؛ زیرا می‌داند که شیعه او هرگز پس از او مغلوب نخواهند شد و هیچ کس بر آنان پیروز نمی‌گردد.

به حکم احادیث پیامبر و اهل بیت در پایان دولت‌های جهان، دولت جهانی حضرت مهدی تشکیل می‌گردد که آخرین دولت و حکومت پایانی تاریخ در دنیاست. حکومت قائم پایان حکومت‌هاست که تا قیامت برپاست و حکومتی پس از آن نخواهد بود و هیچ‌گاه نابود نمی‌شود. حکومت جهانی شیعه اهل بیت با دولت قائم پدید می‌آید و استوار و پایدار خواهد ماند.

نابودی کفر و شرک

کافر و مشرک از آغاز تاریخ ادیان الهی بر روی کره زمین پیدا شده‌اند و همواره کفر و شرک در جریان باطل در برابر جریان حق قرار داشته است. نابودی کفر و شرک و کفار و مشرکان در جهان نوآوری الهی دیگر در انقلاب مهدوی است. در عصر ظهور کفر و شرک از زمین زوده خواهد شد و کافران و مشرکان هلاک می‌گردند. تحقق این حقیقت در احادیث پیامبر و امامان پیش‌بینی شده است. پیامبر خدا در خطبه غدیر در موضوع شرک‌ستیزی حضرت قائم فرموده‌اند:

أَلَا إِنَّهُ قَاتِلُ كُلِّ قَبِيلَةٍ مِنَ أَهْلِ الشَّرْكِ؛^{۱۰۷}

آگاه باشید مهدی نابودکننده تمام قبیله‌های اهل شرک است.

بنابر گزارش ابن عباس از پیامبر خدا حضرت مهدی ظهور می‌کند «و می‌حقیق‌الکافربین»^{۱۰۸} کافران را محو و نابود می‌کند. امام علی در دست‌آوردهای انقلاب مهدوی فرموده‌اند:

و يَهْلِكُ الْكَافِرُ؛^{۱۰۹}

نابودی کفر و شرک و کفار و مشرکان در جهان نوآوری الهی دیگر در انقلاب مهدوی است. در عصر ظهور کفر و شرک از زمین زوده خواهد شد و کافران و مشرکان هلاک می‌گردند.

کافر را هلاک و نابود می‌نماید.

سلام بن مستنیر از امام باقر در تفسیر سخن خدای متعال
اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا؛^{۱۱۰} «بدانید که خدا زمین
را پس از مرگش زنده می‌کند.» فرمودند:

يحييها الله عزوجل بالقائم بعد موتها بموت كفر أهلها
و الكافر ميت؛^{۱۱۱}

خداوند به وسیله قائم زمین را پس از مرگش زنده
می‌کند، کافر مرده است و زمین با وجود کافر مرده است
و با نابودی کافر اهل زمین زنده می‌شود.

زراره از امام صادق درباره شرک‌زدایی در انقلاب مهدوی
نقل کرده است که دین محمد به همه جا می‌رسد حتی «لا
یکون شرک علی ظهر الارض؛^{۱۱۲} تا شرک بر روی زمین نباشد و
زدوده گردد.»

معاویه دهنی از امام صادق در تفسیر سخن خدا يَعْرِفُ
الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُوْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ؛^{۱۱۳} «گناه کاران از
سیمایشان شناخته می‌شوند، پس موهای جلوی سروپاهایشان
گرفته می‌شود.» نقل می‌کند:

لو قام قائمنا أعطاه الله السيء فيأمر بالكافر فيؤخذ بنواصيهم
و أقدامهم ثم يخطب بالسيف خبطاً؛^{۱۱۴}

اگر قائم ما قیام کند، خداوند به او سیما عطا می‌فرماید
(کافران باسیمایشان شناخته می‌شوند)، پس درباره کافر
فرمان دهد. سپس موهای جلوی سروپاهایشان را بگیرند
و با شمشیر کتک شدیدی به آنان برنند تا بمیرند.

ابوبصیر گفته است که امام صادق در نابودی کافر و مشرک
در عصر ظهور فرموده‌اند:

فإذا خرج القائم لم يبق كافر بالله العظيم ولا مشرك بالامام
إلا كره خروجه حتى لو كان كافراً و مشركاً في بطن صخرة
لقالت: يا مؤمن في بطنی كافر فاكسرنی و اقتله؛^{۱۱۵}

زمانی که قائم قیام کند، هیچ کافر به خدای بزرگ
و مشرکی نمی‌ماند، جز این که خروج امام را خوش
نمی‌دارد تا این که اگر کافر و مشرکی در دل صخره‌ای
باشد، می‌گوید: ای مؤمن! در دل من کافری است، مرا

بشکن و او را بکش!

ابن بکیر گفته است که امام موسی بن جعفر فرموده‌اند:
زمان ظهور حضرت مهدی، اسلام بر کافران شرق
و غرب جهان عرضه می‌گردد؛ اگر اسلام نیاوردند گردن
آنان زده شده و نابود می‌شوند.^{۱۱۶}

امام رضا ظهور حضرت قائم را رحمت برای مؤمنان
و عذاب برای کافران شمرده‌اند.^{۱۱۷} عبدالعظیم حسنی نیز از امام
جواد نقل کرده که درباره کفرزدایی در انقلاب مهدوی
فرموده‌اند:

لكن القائم الذي يطهر الله عزوجل به الارض من اهل الكفر
و الجحود؛^{۱۱۸}

قائم رهبری است که خدای عزوجل به وسیله او
زمین را از کفر و انکار پاک می‌گرداند.

بنابر گزارش احادیث معصومان در سرانجام تاریخ در
عصر ظهور قائم شرک و کفر از روی زمین زدوده شده و هیچ
مشرک و کافری زنده نخواهد ماند و تمام کفار و مشرکان نابود
می‌گردند و ریشه کفر و شرک از بین می‌رود.

نابودی بت پرستی

علاوه بر کفر و شرک که در عصر ظهور نابود می‌گردد تمام
انواع بت پرستی نیز از بین می‌رود و اثری از بت پرستی‌ها نخواهد
ماند و این نوآوری در انقلاب مهدوی با رهبری حضرت قائم
روی خواهد داد. لات و عزی بت‌های بزرگ عرب را حضرت
مهدی می‌سوزاند. پیامبر خدا در این باره فرمود:

فيخرج اللات و العزی طريين فيحرقهما؛^{۱۱۹}

مهدی لات و عزی را تر و تازه بیرون آورده و آتش
می‌زند.

محمد بن مسلم ثقفی گفته است که شنیدم امام باقر در
زمینه سرنوشت بت پرستی در عصر ظهور فرموده‌اند:

فلا يبقى في الارض معبود دون الله من صنم او وثن و غيره
إلا وقعت فيه نار فاحترق؛^{۱۲۰}

پس هیچ معبودی غیر از خدا از انواع بت‌ها نخواهد بود،

جز این که آتشی در آن افتد و بسوزد.

ابوبصیر نیز از امام صادق گزارش کرده است:

لا تبقى في الارض بقعه عبد فيها غير الله عز وجل إلا عبد الله فيها؛^{۱۲۱}
در زمین بقعه‌ای نماند که در آن غیر خدا عبادت شود، جز این که تبدیل به
جای گاهی شود که خداوند در آن عبادت گردد.

بقیة الله؛ حجت و امامت جهانی الهی

حضرت مهدی بقیة الله و آخرین امام و حجت جهانی پروردگار متعال است. نمایندگان خدا و انبیا و اوصیای الهی برخی حجت بر یک منطقه و راه‌نمای قوم و ملتی خاص بوده‌اند، اما پیامبر اسلام و اوصیای ایشان، همه حجت‌های جهانی و بین‌المللی‌اند. حضرت قائم، آخرین امام معصوم و آخرین وصی پیامبر و ذخیره انبیا الهی است که بقیة الله و حجت جهانی است.

جابر بن عبدالله انصاری، صحابی مشهور و موثق پیامبر، برای تبریک میلاد امام حسن خدمت حضرت فاطمه رسید و صحیفه‌ای را نزد آن حضرت دید. وی شناس‌نامه ائمه را در این صحیفه الهی فاطمی مشاهده نمود و آن‌گاه به گزارش آن پرداخت. در آن صحیفه درباره حضرت مهدی آمده است:

ابوالقاسم محمد بن الحسن، هو حجة الله تعالى على خلقه القائم؛^{۱۲۲}
ابوالقاسم محمد فرزند حسن، او حجت قائم خدای متعال بر خلق اوست.

پیامبر خدا در خطبه غدیر نیز حضرت مهدی را حجت باقی و پایدار و حجت جهانی که پس از او حجتی نیست نامیده‌اند.^{۱۲۳}
امام علی از پیامبر خدا نقل کرده که درباره ندای الهی در آستانه ظهور فرموده‌اند:

و منادٍ ينادي: هذا المهدي خليفة الله فاتبعوه؛^{۱۲۴}

منادی فریاد می‌زند: این مهدی جانشین خداست، پس از او پیروی کنید.

محمد بن مسلم گفته است که شنیدم امام باقر درباره جای گاه ظهور و نخستین سخنان حضرت مهدی فرمودند:

إذا خرج أسند ظهره إلى الكعبة... و أول ما ينطق به هذه الآية: بقية الله خير لكم إن كنتم مؤمنين. ثم يقول: أنا بقية الله في أرضه؛^{۱۲۵}

زمانی که قیام کند به کعبه تکیه داده و نخستین سخنی که می‌گوید این آیه است:
«بقیة الله برای شما بهتر است اگر مؤمن باشید.» سپس می‌فرماید: من بقیة الله در زمینم!

حضرت مهدی
بقیة الله و آخرین
امام و حجت جهانی
پروردگار متعال است.
نمایندگان خدا و انبیا
و اوصیای الهی برخی
حجت بر یک منطقه
و راه‌نمای قوم و
ملتی خاص بوده‌اند،
اما پیامبر اسلام و
اوصیای ایشان، همه
حجت‌های جهانی و
بین‌المللی‌اند.

امام صادق در گفتگو با مفضل بن عمر، حضرت مهدی را حجة الله نامیده^{۱۲۶} و به عمران بن داهر فرموده‌اند به حضرت مهدی باید چنین سلام کرد:

السلام عليك يا بقية الله ثم قرأ بقية الله خير لكم؛^{۱۲۷}
سلام بر تو ای بقية الله! سپس آیه بقية الله برای شما بهتر است را قرائت نمود.

امام رضا درباره ندای آسمانی در آغاز ظهور فرموده‌اند:

ينادي مناد من السماء يسمعه جميع أهل الارض بالدعاء إليه
يقول: ألا إن حجة الله قد ظهر عند بيت الله فاتبعوه فإن الحق معه وفيه؛^{۱۲۸}

منادی از آسمان فریادی می‌زند که همه زمینیان صدای او را می‌شنوند. او می‌گوید: آگاه باشید حجة الله در نزد بیت الله ظهور کرد، پس از او پیروی کنید، همانا حق با او و در اوست.

به نقل امام رضا در گزارش پیامبر اکرم از گفتار خداوند در معراج، حضرت مهدی، آخرین وصی، آخرین خلیفه، آخرین ولی و برگزیده خداوند و آخرین حجت الهی بر مردم جهان است که برای پیروزی و حاکمیت دین و اعلائی کلمه الله و پاک نمودن زمین از دشمنان خدا خواهد آمد.^{۱۲۹}

بنابر احادیث معصومان حضرت مهدی بقية الله و امام و حجت جهانی است که هم‌زمان با ندای آسمانی و سخنان خود از مسجدالحرام به جهانیان معرفی می‌گردد و تنها حجت الهی است که توفیق نهایی و کامل دارد و توحید را بر سراسر جهان حاکم می‌نماید.

نابودی ظلم در جهان

ظلم در تاریخ زندگانی بشر از حضرت آدم تا امروز وجود داشته و هیچ‌گاه از بین نرفته است. از دست‌آوردهای بزرگ انقلاب مهدوی، نوآوری حضرت مهدی در نابودی کامل ظلم در سراسر زمین و در همه کشورهای و شهرهای جهان است. از آرمان‌های بزرگ انبیای الهی و اوصیای آنان و مجموعه بشریت در زندگانی اجتماعی سیاسی از بین بردن ظلم و نابودی ستم بوده

است این هدف مقدس در انقلاب شکوهمند مهدوی در حد نهایی و کامل تحقق خواهد یافت. هیچ یک از پیامبران و اوصیای آنان حتی پیامبر اسلام و امام علی توفیق نیافتند ظلم را در مقیاس جهانی از بین ببرند. تنها در عصر ظهور مهدی این نوآوری در نابودی ستم در سراسر جهان روی خواهد داد. امام علی فرموده‌اند:

در هنگام قیام حضرت مهدی خداوند زمین را از ستم‌گران پاک می‌کند.^{۱۳۰}

جابر بن یزید جعفی از امام باقر درباره ظلم‌ستیزی حضرت مهدی چنین می‌گوید:

فيبعث المهدي جنوده إلى الآفاق ويميت الجور و أهله؛^{۱۳۱}
مهدی سپاهیانش را به سراسر جهان می‌فرستد و ستم و اهل ستم را نابود می‌کند و می‌میراند.

ابوجارود از امام باقر نقل کرده است که درباره سرانجام ظلم‌ستیزی حضرت مهدی و یارانش فرموده‌اند:

يميت الله به و أصحابه البدع و الباطل كما أمات السفهة
الحق حتى لا يری أثر من الظلم؛^{۱۳۲}
خداوند همان‌طور که سفیهان حق را نابود کرده بودند، با مهدی و اصحابش بدعت‌ها و باطل را می‌میراند و نابود می‌کند تا این‌که اثری از ظلم مشاهده نشود.

مفضل بن عمر از امام صادق درباره دست‌آورد انقلاب مهدوی چنین می‌گوید:

و يطهر الارض من كل جور و ظلم؛^{۱۳۳}
زمین را از هرگونه ظلم و ستمی پاک می‌گرداند.

به گزارش شیخ مفید علی بن عقبه از پدرش روایت کرده است:

إذا قام القائم حكم بالعدل و ارتفع في أيامه الجور؛^{۱۳۴}
زمانی که قائم قیام نماید، به عدالت حکم کند و در دوران او ستم برداشته شود.

امام رضا ظهور حضرت مهدی را عامل لعنت و هلاکت و نابودی ستم‌گران شمرده‌اند.^{۱۳۵} حسین بن خالد نیز از

امام رضا دست‌آوردهای قیام قائم نقل می‌کند:

يَطْهَرُ اللهُ بِهٖ الْاَرْضَ مِنْ كُلِّ جَوْرٍ وَيَقْدَسُهَا مِنْ كُلِّ ظَلَمٍ؛^{۱۳۶}
خداوند با او زمین را از هرگونه جور و ظلمی پاک نماید و مقدس گرداند.

بنابر گزارش صریح و روشن احادیث معصومان با ظهور حضرت مهدی زمین از ظلم پاک می‌شود و ستم نابود می‌گردد و هیچ اثری از ظلم مشاهده نخواهد شد و با مرگ ظلم در سراسر زمین، نوآوری شگفت‌انگیز بزرگی روی خواهد داد.

برقراری عدل جهانی

همه پیامبران الهی برای برقراری قسط و عدالت اجتماعی برانگیخته شده‌اند،^{۱۳۷} ولی در هیچ زمانی این هدف مقدس در سطح جهانی تحقق نیافته است و تنها در عصر ظهور حضرت مهدی عدالت در سراسر گیتی برقرار خواهد شد. برپایی عدالت کامل در سراسر جهان، بزرگ‌ترین نوآوری در انقلاب جهانی حضرت مهدی است. مشهورترین امتیاز انقلاب جهانی مهدوی برقراری عدل جهانی است. پُر شدن سراسر زمین و سرشار و انباشته شدن جهان از عدالت، نوآوری بارزی است که در عصر ظهور تحقق خواهد یافت. این حقیقت بارها در سخنان رسول خدا و امامان یادآوری گردیده است. جمله زیبای «یَمَلَا الْاَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا» که خبر از حاکمیت قسط و عدل بر سراسر جهان می‌دهد و نابودی کامل ظلم و برقراری عدالت در حکومت و دولت جهانی حضرت مهدی را آشکار می‌نماید، بارها از جانب معصومان در وصف حضرت قائم به کار رفته است که آن را متواتر می‌توان دانست. این تعبیر ارزشی و پرمحتوا بارها از پیامبر خدا^{۱۳۸} و امام علی^{۱۳۹} و امام حسین^{۱۴۰} و فاطمه زهرا^{۱۴۱} و امام باقر^{۱۴۲} و امام صادق^{۱۴۳} و امام موسی بن جعفر^{۱۴۴} و امام رضا^{۱۴۵} و امام جواد^{۱۴۶} و امام هادی^{۱۴۷} و امام حسن عسکری^{۱۴۸} نقل شده است.

امام باقر فرموده‌اند:

اِذَا قَامَ قَائِمُ اَهْلِ الْبَيْتِ قَسَمَ بِالسُّوْيَةِ وَ عَدْلٍ فِي الرَّعِيَةِ؛^{۱۴۹}
زمانی که قائم اهل بیت قیام کند، ثروت را مساوی تقسیم نماید و در رعیت عدالت را برپا کند.

فضیل از امام صادق نقل کرده که درباره عدل‌گستری حضرت مهدی فرمودند:

اِذَا وَ اَللّٰهُ لِيَدْخُلَنَّ عَلَيْهِمْ عَدْلُهُ اَمَّا وَ اَللّٰهُ لِيَدْخُلَنَّ عَلَيْهِمْ عَدْلُهُ جَوْفَ بَيْتِهِمْ كَمَا يَدْخُلُ الْحَرَّ وَ الْقَرَّ؛^{۱۵۰}
به خدا سوگند مهدی عدل خود را در دل خانه‌هایشان وارد می‌نماید، همان‌طور که گرما و سرما وارد می‌شود.

تنها در عصر ظهور حضرت مهدی عدالت در سراسر گیتی برقرار خواهد شد. برپایی عدالت کامل در سراسر جهان، بزرگ‌ترین نوآوری در انقلاب جهانی حضرت مهدی است.

هشام بن سالم از امام صادق درباره عدالت برتر و نهای حضرت مهدی چنین می‌گوید:

ظهور حضرت مهدی فرا نمی‌رسد، مگر هر صنف و قشری از مردم به حکومت برسند و امتحان بدهند تا در عصر ظهور کسی ادعا نکند که اگر به حکومت می‌رسیدیم، عدالت را برقرار می‌کردیم. سرانجام حضرت قائم به حق و عدل قیام می‌کند.^{۱۵۱}

به بیان امام صادق و امام موسی بن جعفر، حضرت مهدی زمین را با عدالت پس از جور زنده می‌گرداند.^{۱۵۲} امام رضا درباره عدالت‌طلبی حضرت مهدی فرموده‌اند:

وضع میزان العدل بين الناس فلا يظلم أحدٌ أحدًا؛^{۱۵۳} میزان عدالت را بین مردم می‌نهد، پس کسی به کسی ستم نمی‌کند.

بنابر احادیث متواتر معنوی بلکه لفظی، قائم آل محمد، عدل جهانی را برقرار می‌نماید و آرمان همه انبیا و اوصیای الهی را تحقق می‌بخشد و با نوآوری در زنده کردن زمین با عدل و قسط و پیروزی نهای عدالت و ایمان، مردم سراسر جهان را به رستگاری و سعادت می‌رساند.

نابودی شیطان

شیطان زمانی که از درگاه الهی رانده شد، تلاش در راه گمراهی بشر را آغاز کرد و این تلاش پیوسته ادامه دارد تا قائم آل محمد ظهور کند. هیچ کس نتوانسته است شیطان را نابود کند و به دست حضرت مهدی نوآوری بزرگ، مرگ و نابودی شیطان، رخ خواهد داد.

امام هادی در تبیین معنای «شیطان رجیم» فرموده‌اند:

معنى الرجيم أنه مرجومٌ باللّعن، مطرودٌ من مواضع الخير، لا يذكره مؤمنٌ إلا لعنه و أن في علم الله السابق أنه إذا أخرج القائم لا يبقى مؤمن في زمانه إلا رجمه بالحجارة، كما كان قبل ذلك مرجوماً باللّعن؛^{۱۵۴}

معنای رجیم این است که شیطان رانده شده و رجم

شده با لعنت و طرد شده از جای گاه‌های خیر است. هیچ مؤمنی او را به یاد نیاورد، جز این که او را لعن کند و در علم الهی است زمانی که قائم قیام کند. هیچ مؤمنی در زمان او نمی‌ماند، جز این که شیطان را با سنگ رجم کند، همان‌طور که پیش از آن با لعن رجم شده بود.

بنابر این حدیث، مؤمنان در عصر ظهور علاوه بر لعنت شیطان او را با سنگ رجم می‌کنند و سرانجام این نوآوری در رجم شیطان، مرگ و نابودی شیطان خواهد بود.

جابر بن یزید جعفی گفته است که امام باقر در تفسیر سخن خدا و اللیل اذا یغشی؛^{۱۵۵} «سوگند به شب زمانی که بیوشاند.» فرمود:

دولة إبليس إلى يوم القيامة و هو يوم قیام القائم ؛ منظور دولت ابلیس است تا روز قیامت و روز قیامت روز قیام قائم است.

و در تفسیر و النهار اذا تجلّی؛^{۱۵۶} «سوگند به روز زمانی که جلوه نماید.» فرمود:

هو القائم اذا قام؛^{۱۵۷}

او حضرت قائم است، زمانی که قیام نماید.

بنابر این حدیث، شب تاریک قدرت و سلطه ابلیس با ظهور حضرت مهدی پایان می‌یابد و قیام قائم روز قیامت برای ابلیس است.

وهب بن جمیع گفته است از امام صادق درباره سخن ابلیس پرسیدم که گفت:

رَبِّ فَأَنْظِرُنِي إِلَى يَوْمٍ يَبْعَثُونَ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ؛^{۱۵۸}

پروردگارا، پس مرا تا روزی که برانگیخته می‌شوند مهلت ده! گفت: پس تو از مهلت داده شدگانی تا روز وقت معین.

امام پاسخ داد: گمان نکن که منظور روز برانگیخته شدن مردم در روز قیامت است؛

ولكن الله عز وجل أَنْظَرَهُ إِلَى يَوْمِ يَبْعَثُ اللَّهُ عِزَّوَجَلَّ قَائِمًا فَإِذَا

بعث الله عزوجل قائمنا فياخذ بناصيته و يضرب عنقه فذلک يوم الوقت المعلوم؛^{۱۵۹}
خداوند تا روزی که قائم ما را برانگیزد به شیطان مهلت داد، پس زمانی که
خداوند قائم ما را برانگیزد، موی جلوی سر او را می‌گیرد و گردنش را می‌زند،
آن روز وقت معلوم است.

اسحاق بن عمار نیز همین پرسش را از امام سجاد پرسیده است و امام
زین‌العابدین فرموده‌اند:

الوقت المعلوم يوم قيام القائم فاذا بعثه الله كان في المسجد الكوفة و جاء ابليس حتى
يجثو على ركبتيه فيقول: يا ويلاه من هذا اليوم، فياخذ بناصيته فيضرب عنقه فذلک
يوم الوقت المعلوم منتهى اجله؛^{۱۶۰}

وقت معلوم، روز قیام قائم است، پس زمانی که خداوند قائم را برانگیزد،
ابلیس در مسجد کوفه آید، بر دو زانو بنشیند و گوید: وای از این روز! پس
قائم موی جلوی سر او را بگیرد و گردنش را بزند پس آن روز، روز وقت
معلوم نهایت اجل ابلیس است.

بنابر احادیث معصومان در عصر ظهور، مردم علاوه بر لعنت شیطان به او سنگ
می‌زنند و «وقت معلوم» و پایان مهلت شیطان، عصر ظهور حضرت مهدی است.
در آن زمان «شیطان کشی» که نوآوری بزرگ در انقلاب مهدوی است، روی می‌دهد و
شیطان و ابلیس به دست مبارک حضرت مهدی کیفر می‌بیند و گردنش زده می‌شود
و جهان از شر او نجات می‌یابد و مردم آزاد می‌گردند. شیطان مظهر نافرمانی پروردگار
و فرمان‌دهی فساد، جنایت، غارت، خیانت، دزدی، زنا، ربا، شراب‌خواری، آدم‌کشی،
فریب‌کاری، زشتی‌ها و منکرات است و نابودی شیطان از منتفی شدن مظاهر و گفتار
و رفتار شیطانی در عصر ظهور خبر می‌دهد. با نابودی شیطان و رجم مظاهر شیطانی،
ارزش‌های الهی و انسانی استقرار همه‌جانبه و کامل خواهد یافت.

امنیت جهانی

انسان‌ها همیشه از ناامنی وحشت داشته‌اند و ناامنی همواره مردم را نگران می‌کند و
آزار می‌دهد. آرامش، امنیت و آسایش محبوب همه مردم جهان است. برقراری امنیت
برای بندگان خدا در جهت انجام وظایف الهی خویش و رسیدن به رشد و کمال و سعادت
از اهداف انبیا و اوصیای آنان به شمار می‌رود، اما هیچ‌گاه امنیت در سطح و مقیاس جهانی
تحقق نیافته است. برقراری امنیت جهانی پایدار در سراسر کره زمین از دست‌آوردهای
مقدس انقلاب جهانی مهدوی و نوآوری برجسته و شگفت‌انگیزی است که به دست
حضرت مهدی شکل خواهد گرفت.

پیامبر خدا درباره حدود جغرافیایی امنیت مهدوی فرموده‌اند:

يسط في المغرب و المشرق الأمن من كرامة الحجة بن الحسن حتى يرتع الأسد

برقراری امنیت جهانی
پایدار در سراسر کره
زمین از دست‌آوردهای
مقدس انقلاب جهانی
مهدوی و نوآوری
برجسته و شگفت‌انگیزی
است که به دست حضرت
مهدی شکل خواهد
گرفت.

مع الغنم و النمر مع البقر و الذئب و الغنم و تلعب الصبيان مع الحيات؛^{۱۶۱}

امنیت از کرامت حجت بن الحسن در مغرب و مشرق گسترش می‌یابد، به گونه‌ای که شیر با گوسفند و پلنگ با گاو و گرگ و گوسفند با هم می‌گردند و می‌چرخند و بچه‌ها با مارها بازی می‌کنند.

امام علی درباره برقراری امنیت میان درندگان در عصر ظهور فرموده‌اند:

تصطلح فی ملکه السباع؛^{۱۶۲}

در حکومت مهدی درندگان با هم آشتی و سازش می‌نمایند.

درباره امنیت جهانی در عصر ظهور نیز ایشان فرموده‌اند:

لو قد قام قائمنا لانزلت السماء قطرها و اصطلحت السباع و البهائم، حتی تُمسی المرأة بين العراق و الشام و لا يبيحها سبع و لا تخافه؛^{۱۶۳}

اگر قائم ما قیام کند، آسمان بارانش را فرو فرستد و درندگان و چهارپایان سازش و آشتی کنند و در آرامش با هم زندگی نمایند تا این‌که زن در شب بین عراق و شام سیر کند و درنده‌ای او را به هیجان نیاورد و نترساند.

ابن عباس صحابی پیامبر خدا درباره عصر ظهور قائم گفته است:

لا يبقى صاحب ملة إلا صار إلى الاسلام حتى تأمن الشاة من الذئب و البقر من الاسد و الانسان من الحية و... و ذلك عند قيام القائم؛^{۱۶۴}

هیچ صاحب ملتی نمی‌ماند، جز این‌که اسلام آورد و مسلمان گردد تا گوسفند از گرگ و گاو از شیر و انسان از مار در امنیت قرار گیرد و... این در هنگام قیام قائم است.

قتاده گفته است:

المهدى خير الناس... يطفىء الله به الفتنة العمياء و يأمن الارض حتى ان المرأة لتجح في خمس نسوة و ما معهن رجل

لا تتقى شيئاً؛^{۱۶۵}

مهدی بهترین مردم است... خداوند با او فتنه کور را خاموش کند و زمین را امن گرداند تا این‌که زنی همراه پنج زن حج کند و با آنان مردی نباشد، از چیزی پروا نکنند و نترسند.

امام باقر درباره کیفیت دست‌آوردهای امنیتی انقلاب مهدوی فرموده‌اند:

يقاتلون والله حتى يوحده الله و لا يشرك به شيء و حتى يخرج العجوز الضعيفة من المشرق تريد المغرب لانيهاها أحداً أو لا يوذيتها أحد؛^{۱۶۶}

به خدا سوگند! می‌جنگند تا توحید برقرار و هیچ کس شرک نرزد و تا این‌که پیرزن ضعیفی بتواند از مشرق از خانه خارج شود و اراده مغرب کند و احدی او را باز ندارد و نهی نکند، یا احدی او را آزار ندهد.

علی بن عقبه صحابی امام صادق از پدرش از امام معصوم درباره امنیت‌گستری حضرت مهدی چنین گزارش می‌کند:

أمنت به السبيل؛^{۱۶۷}

راه‌ها با قیام قائم امنیت یابد.

امام سجاد و به نقل ابوبصیر و عبدالله بن سنان امام صادق در تفسیر سخن خدا و لَيَبْدَلْنَهُمْ مِّنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا؛^{۱۶۸} «قطعاً ترس آنان را به امنیت تبدیل خواهد نمود.» فرموده‌اند: آیه درباره قائم و اصحابش نازل شده و منظور ظهور قائم است.

امام صادق به کسی که از دست‌آوردهای ظهور بی‌خبر بود و در آرزوی ظهور نبود، درباره برقراری امنیت در راه‌ها در عصر ظهور فرمودند:

سبحان الله أما تحب أن يظهر العدل و يا من السبل و ينصف المظلوم؛^{۱۶۹}

منزه و پاک است خداوند! دوست نداری که عدل آشکار شود و راه‌ها امن گردد و انتقام مظلوم گرفته شود؟

ابوبکر حصرمی نقل کرده که امام صادق در تفسیر کلام خدا وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا؛^{۱۷۰} «هر که وارد آن شود در امان

است.» فرموده‌اند:

فمن بايعه و دخل معه و مسح على يده و دخل في عقد أصحابه كان آمناً؛^{۱۷۱}
هرکس با قائم بیعت نماید و با او وارد شود و بر دست او مسح کند و در
اصحاب او درآید، در امنیت خواهد بود.

در عصر ظهور و در ولایت حضرت مهدی امنیت، آرامش و آسایش همه‌جانبه
برقرار می‌گردد و سازگاری انسان، حیوان و طبیعت در سطح عالی روی خواهد داد و
درندگان و حیوانات با هم در کمال آرامش زندگی می‌نمایند. در میان انسان‌ها نیز در
سراسر جهان امنیت حاکم خواهد شد، در راه‌ها و کشورهای شهرهای جهان امنیت حقیقی
استقرار می‌یابد و در پرتو آن، همه مردم حتی پیرزنان بی‌ترس و نگرانی از آزار دیگران از
شرق به غرب عالم سفر می‌کنند. این امنیت الهی میان موجودات جهان در سراسر زمین،
دست‌آورد بزرگ انقلاب مهدوی و نوآوری شگفت‌انگیز قائم آل محمد است.

عمران تمام زمین

سراسر جهان در عصر ظهور آباد خواهد شد و همه خرابی‌ها از بین می‌رود و همه جا
آباد می‌گردد. عمران تمام زمین در حدی که هیچ نقطه خراب و آباد نشده‌ای باقی نماند،
از دست‌آوردهای قیام و انقلاب مهدی است.
محمد بن مسلم ثقفی از امام باقر این نوآوری انقلاب مهدوی را چنین گزارش
کرده است:

فلا يبقى في الارض خراب إلا قد عمر؛^{۱۷۲}
در زمین هیچ ویرانی و خرابی نماند، جز این‌که قطعاً آباد گردد.

این حدیث با تأکید، خبر از عمران و آبادی همه خرابی‌ها و ویرانی‌های زمین در عصر
ظهور می‌دهد. روشن است عمران و آبادی خرابی‌ها به یک شهر، کشور و قاره اختصاص
ندارد، بلکه سراسری و همه‌جایی خواهد بود و این نوآوری بزرگ با رهبری حضرت
مهدی پدید می‌آید.

توزیع برابر ثروت جهانی

همانند عصر ظهور حضرت مهدی هیچ‌گاه همه اموال و ثروت دنیا در اختیار
امامان معصوم برای تقسیم نبوده است. در اختیار گرفتن ثروت جهانی و تقسیم
مساوی ثروت میان مردم جهان از دست‌آوردهای بزرگ انقلاب مهدوی به شمار می‌رود
و همین برقراری مساوات کامل میان انسان‌ها در امر ثروت از نوآوری‌های حضرت
قائم است.
ابوسعید خدری از رسول خدا نقل کرده است:

يحيى المال حثياً لا يعده عدلاً يملأ الارض عدلاً؛^{۱۷۳}

فلا يبقى في الارض
خراب إلا قد عمر

این حدیث با تأکید، خبر
از عمران و آبادی همه
خرابی‌ها و ویرانی‌های
زمین در عصر ظهور
می‌دهد. روشن است
عمران و آبادی
خرابی‌ها به یک شهر،
کشور و قاره اختصاص
ندارد، بلکه سراسری و
همه‌جایی خواهد بود

مال و ثروت را می‌ریزد و نمی‌شمارد و زمین را از عدالت پر می‌کند.

معمر بن قناده از رسول خدا گزارش می‌کند:

إنه يستخرج الكنوز و يقسم المال؛^{۱۷۴}

گنج‌ها را استخراج می‌نماید و مال را تقسیم می‌کند.

در حدیث دیگر پیامبر اعظم درباره نعمت بی‌نظیر امت در

عصر ظهور فرموده‌اند:

تنتعم امتی من المهدی نعمة لم ينعموا مثلها قط، ترسل الساء عليهم مدراراً و لا تدع الارض شيئاً من النبات إلا أخرجه و المال كدوس يقوم الرجل يقول يا مهدى أعطني فيقول خذ؛^{۱۷۵}

امتم از مهدی به نعمتی می‌رسد که هرگز به نعمتی همانند آن نرسیده است، آسمان بر آنان باران پربرکت و پر بار می‌فرستد و زمین چیزی از گیاه و انمی‌گذارد، جز این که می‌روبانند و مال فراوان و روی هم انباشته است. مرد به امام عرض می‌کند: ای مهدی! عطا فرما و امام می‌فرماید: بگیر!

در حدیث دیگر پیامبر خدا زندگانی در عصر ظهور را

بهترین زندگانی برمی‌شمرده و می‌فرماید:

تعيش أمتی فی زمانه عیش لم تعشه قبل ذلک فی زمان قط؛^{۱۷۶}

امتم در زمان مهدی به گونه‌ای زندگی می‌کند که پیش از آن در هیچ زمانی چنان زندگی نداشته است.

در حدیث دیگر درباره نعمت در عصر ولایت مهدی

فرموده‌اند:

تنتعم امتی فی ولایته نعمة لم ينعموا مثلاً؛^{۱۷۷}

امتم در ولایت او به نعمتی می‌رسند که هیچ‌گاه به مثل آن نعمت نرسیده‌اند.

ابوسعید خدری در حدیث دیگر درباره چگونگی تقسیم مال در

عصر ظهور از قول پیامبر اکرم چنین می‌گوید:

يقسم المال صحاحاً قلنا وما الصحاح؟ قال بالسوية بين

الناس فيملا الله قلوب امه محمد غنى و يسعهم عدله؛^{۱۷۸}

مال را صحاح تقسیم می‌نماید. گفتیم: صحاح چیست؟ فرمود: مال را به طور مساوی بین مردم تقسیم می‌کند. پس خداوند دل‌های امت محمد را بی‌نیاز می‌کند و عدل او آنان را فرا می‌گیرد.

امام باقر درباره عطایا و رزق در عصر ظهور فرموده‌اند:

يعطى الناس عطايا مرتين فى السنة و يرزقهم فى الشهر رزقین و یسوی بین الناس حتى لا ترى محتاجاً إلى الزکوة و یجىء أصحاب الزکوة بزکوتهم إلى المحاوچ من شيعته فلا يقبلونها فيصر وئها و يدورون فى دورهم فيخرجون إليهم فيقولون: لا حاجة لنا فى دراهمکم؛

در سال دو مرتبه به مردم عطا و در ماه دو رزق و روزی می‌دهد و مال را مساوی توزیع می‌کند و بین مردم مساوات برقرار می‌نماید تا این که نیازمندی به زکات دیده نشود و اصحاب زکات، زکات مالشان را به نزد مستمندان از شیعه مهدی می‌آورند و آنان نمی‌پذیرند و در همیان می‌گذارند و در خانه‌هایشان می‌گردانند و به آنان برمی‌گردانند و می‌گویند: نیازی به درهم شما نداریم.

در ادامه همین حدیث درباره انباشته شدن و گرد آمدن ثروت

دنیا در نزد حضرت قائم فرموده‌اند:

يجتمع إليه اموال أهل الدنيا كلها من بطن الارض و ظهرها... فيعطى عطاء لم يعط أحد قبله؛^{۱۷۹}

ثروت و اموال همه دنیا از شکم و روی زمین، در نزد او جمع می‌شود... پس عطایی می‌کند که احدی کسی از او نکرده است.

مفضل بن عمر از قول امام صادق بی‌نیازی مردم در عصر

ظهور به دلیل عدالت در توزیع ثروت را چنین گزارش می‌کند:

يطلب الرجل منكم من يصله بهاله و يأخذ من زكاته، لا يوجد أحد يقبل منه ذلك، استغنى الناس بما رزقهم من فضله؛^{۱۸۰}

مردی از شما کسی را جست‌وجو می‌کند که مالش را به او برساند و زکات او را بگیرد و هیچ کس را نمی‌یابد که زکات را از او قبول کند. مردم با آنچه خداوند از فضل خود روزی آنان نموده، بی‌نیاز می‌شوند.

بنابر این احادیث که پیرامون انقلاب مهدوی صادر شده، در عصر ظهور قائم ، ثروت و اموال سراسر جهان در اختیار آن حضرت قرار می‌گیرد و امام بزرگ‌ترین قدرت اقتصادی جهان می‌گردد و ثروت را به‌طور مساوی بین همه مردم تقسیم می‌کند و همه بی‌نیاز خواهند شد و دیگر هیچ فقیری برای دریافت زکات باقی نخواهد ماند و بنابراین، گرد آمدن ثروت نزد امام و توزیع مساوی آن و بی‌نیازی عموم مردم جهان و پایان فقر و مشکلات مادی، نوآوری بزرگ اقتصادی در انقلاب جهانی مهدوی با دستان مبارک قائم آل محمد است.

بهترین و بزرگ‌ترین توسعه اقتصادی در جهان بشری و حداکثر بهره‌گیری عادلانه بشریت از مواهب زمین در قیام و انقلاب حضرت مهدی روی خواهد داد و این توسعه اقتصادی جهانی در راه پیروزی نهایی صلاح، تقوا، صلح، صداقت، عدالت، عبادت و آزادی معنوی قرار خواهد داشت.

گرد آمدن ثروت نزد
امام و توزیع مساوی
آن و بی‌نیازی عموم
مردم جهان و پایان فقر و
مشکلات مادی، نوآوری
بزرگ اقتصادی در انقلاب
جهانی مهدوی با دستان
مبارک قائم آل محمد
است.

نتیجه

با بازنگری مظاهر شکوفایی‌ها و نوآوری‌های مهدوی که در این مقاله بیان گردید، روشن می‌شود که انقلاب جهانی حضرت مهدی جامع تمام شکوفایی‌ها و نوآوری‌های مادی و معنوی جهانی است و در این بزرگ‌ترین انقلاب جهانی در پایان تاریخ ادیان توحیدی، با حاکمیت دین اسلام همه انواع شکوفایی‌ها و نوآوری‌های خداپسند و مقدس در سطح جهانی روی خواهد داد. گنج‌ها، معادن و برکات زمین شکوفا می‌گردد و درندگان زمین و پرندگان آسمان رام و سازگار می‌شوند و از او فرمان می‌پذیرند و خورشید، ماه، ابر، باد و باران با او هم‌کاری می‌کنند و سراسر دنیا در اوج شکوفایی در خدمت اهداف مقدس و الهی حضرت مهدی قرار می‌گیرد. بدن و روح انسان‌ها از آفت و بیماری‌ها پاک می‌شود و تمام استعدادهای جسمی و روحی آنان در خدمت انقلاب جهانی مهدوی شکوفا می‌گردد و مؤمنان با رهبری قائم آل محمد و چشم‌ها و گوش‌های تیز و عمر طولانی و با عقل و اخلاق کامل و رشد و شکوفایی نهایی دانش، با روحیه عالی و نشاط فراوان در راه تحقق آرمان‌های انبیا، اوصیا و اولیای الهی در طول تاریخ گام برمی‌دارند.

با این شکوفایی‌های فراوان و بزرگ در انقلاب مهدوی، نوآوری‌های شگفت‌انگیز جهانی روی می‌دهد. اسلام به سراسر جهان می‌رسد و جهانیان اسلام ناب محمدی را می‌پذیرند و ادیان بشری و ساختگی و ادیان الهی تحریف شده به پایان می‌رسند و کفر و شرک و بت‌پرستی در جهان نابود می‌شود. حکومت جهانی و جاودان واحد برپایه اسلام به رهبری بقیة‌الله و حجت و امام جهانی بر تمام قاره‌ها، کشورها و شهرها برقرار خواهد شد. آن‌گاه ظلم در انواع گوناگونش به از بین می‌رود و عدالت جهانی برای همیشه برقرار می‌گردد. شیطان و مظاهر رفتار شیطانی نابود می‌شوند و همه زمین آباد و ثروت جهانی عادلانه و مساوی توزیع می‌گردد و امنیت جهانی برقرار می‌شود.

رهبر انقلاب با در اختیار داشتن آثار مقدس همه انبیا، اوصیا و اولیای پیشین، با یاران بی‌نظیر و با سلاح‌های آسمانی و امدادهای غیبی، پیش‌رفت‌های سریع و برق‌آسایی خواهد کرد و جهانیان را به رشد و سعادت خواهد رساند.

پی نوشتها

۱. نعمانی، الغیبة، ص ۱۵۴-۱۵۵، چاپ اول: انتشارات مؤسسة الاعلمی للمطبوعات، لبنان ۱۴۰۳ قمری.
۲. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۳۰-۲۳۱، چاپ سوم: انتشارات مؤسسة الوفاء، لبنان ۱۴۰۳ قمری.
۳. نعمانی، الغیبة، ص ۱۷۵؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۳۵.
۴. همان، ص ۱۵۳.
۵. همان، ص ۱۵۲.
۶. همان، ص ۱۲۹ و ۱۷۶؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۹۴.
۷. نعمانی، الغیبة، ص ۲۲۰.
۸. شیخ مفید، الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ترجمه هاشم رسولی محلاتی، ج ۲، ص ۳۵۹، چاپ دوم: انتشارات علمیه اسلامیة، تهران، [بی تا]؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۸.
۹. نعمانی، الغیبة، ص ۲۲۰.
۱۰. همان، ص ۲۲۱.
۱۱. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۳۲.
۱۲. الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۳۵۷-۳۵۸.
۱۳. همان، ص ۳۶۰.
۱۴. سوره انبیاء، آیه ۱۰۵.
۱۵. سیدهاشم بحرانی، البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۷۵، چاپ سوم: انتشارات مؤسسة الوفاء، لبنان ۱۴۰۳ قمری.
۱۶. همان.
۱۷. ابوعلی فضل بن حسن الطبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۴، ص ۶۶ انتشارات مکتبه آیت الله العظمی مرعشی نجفی، قم ۱۴۰۳ قمری؛ البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۷۵.
۱۸. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۴۷؛ البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۷۵.
۱۹. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۱۹۱ و ۳۹۰.
۲۰. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۲.
۲۱. سیدهاشم بحرانی، المحتجبه فیما نزل فی القائم الحجة ۴، تحقیق و تعلیق محمدمنیر میلانی، ص ۲۸، چاپ اول: انتشارات مؤسسة الوفاء، لبنان ۱۴۰۳ قمری.
۲۲. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۶۶.
۲۳. همان، ج ۵۲، ص ۳۲۳.
۲۴. علاء الدین علی متقی بن حسام الدین الهندی، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، تحقیق محمود عمر الدمیاطی، ج ۱۴، ص ۱۲۲، روایت ۳۸۶۹۷، چاپ اول: انتشارات دارالکتب العلمیه، لبنان ۱۴۱۹ قمری.
۲۵. همان، ص ۱۲۲، روایت ۳۸۶۹۸.
۲۶. همان، ص ۱۲۳، روایت ۳۸۷۰۵.
۲۷. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۰.
۲۸. همان، ص ۳۴۵.
۲۹. الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۳۵۶؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۷.
۳۰. شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۶۹، چاپ اول: انتشارات مؤسسة النشر الاسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۵ قمری.
۳۱. همان، ص ۶۷۳؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۷.
۳۲. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۶۷۴؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۸.
۳۳. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۹۱.
۳۴. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۶۹.
۳۵. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۸.
۳۶. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۹۰.

٣٧. كمال الدين و تمام النعمه، ج ١، ص ٢٥٦؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣١٢.
٣٨. كنز العمال في سنن الاقوال والافعال، ج ١٤، ص ١٢٢، روایت ٣٨٦٩٧.
٣٩. همان، ص ١٢٣، روایت ٣٨٧٠٥.
٤٠. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٨٠.
٤١. همان، ص ٣٣٣.
٤٢. نعمانی، الغيبة، ص ٢١٧؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٦٤.
٤٣. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٣٥.
٤٤. ابن منظور، لسان العرب، ج ١٣، ص ٥٢٠، چاپ اول: نشر ادب الحوزه، قم ١٤٠٥ قمری؛ فخرالدين طريحي، مجمع البحرين، تحقيق احمد حسيني، ج ٦، ص ٣٥٤، انتشارات مرتضويه، تهران؛ سعيد خوري شرتوني لبناني، اقرب الموارد في فصيح العربيّه و الشوارد، ج ٢، ص ٨٥١، چاپ اول: انتشارات مكتبه آيت الله العظمى مرعشى نجفی، قم ١٤٠٣ قمری؛ ناصر على عبدالله، المعجم البسيط (فرهنگ روان عربی به فارسی)، ص ٢٢٣، ویرایش دوم، انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی، مشهد ١٣٨١ شمسی.
٤٥. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣١٧.
٤٦. ابوجعفر محمد بن يعقوب بن اسحاق كليني رازی، الكافي، ج ٨، ص ٢٩٤، چاپ سوم: انتشارات دارالتعارف للمطبوعات، لبنان ١٤٠١ قمری.
٤٧. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣١٨.
٤٨. سوره هود، آیه ٨٠.
٤٩. كمال الدين و تمام النعمه، ج ٢، ص ٦٧٣؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٢٧؛ المحجّه في منازل في القائم الحجة، ج ٤، ص ١٠٦.
٥٠. شيخ مفيد، الاختصاص، تصحيح و تعليق على اكبر غفاري، ص ٨، چاپ اول: انتشارات جماعه مدرسين حوزه علميه، آبي تال؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٦٧٢.
٥١. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٨٦.
٥٢. نعمانی، الغيبة، ص ٢١٩؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٦٥.
٥٣. الكافي، ج ٨، ص ٢٤١، روایت ٣٢٩؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٣٦.
٥٤. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٩١.
٥٥. الارشاد في معرفة حجج الله على العباد، ج ٢، ص ٣٥٦؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٣٠ و ٣٣٧.
٥٦. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٣٦.
٥٧. الكافي، ج ١، ص ٢٥؛ كمال الدين و تمام النعمه، ج ٢، ص ٦٧٥؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٢٨.
٥٨. ابومنصور احمد بن علي بن ابي طالب طبرسي، الاحتجاج، با تعليقات محمداقبر موسى، ج ١، ص ٦٤، چاپ اول: انتشارات مؤسسة الاعلمي للمطبوعات و مؤسسه اهل البيت، لبنان ١٩٨١ ميلادی.
٥٩. نعمانی، الغيبة، ص ١٤٣.
٦٠. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٣٦.
٦١. همان، ص ٣٥٢.
٦٢. همان، ص ٢٨٠.
٦٣. سليمان بن ابراهيم القندوزي الحنفي، ينابيع الموده لدنوي القربي، تحقيق على جمال اشرف الحسيني، ج ٣، ص ٢٤٠، چاپ اول: انتشارات دارالاسوه للطباعة و النشر، ٤١٦ قمری؛ هاشم بحراني، غايه المرام، ص ٧٥٣، روایت ٩٩، انتشارات دارالقاموس، چاپ اول: لبنان، آبي تال.
٦٤. شيخ طوسي، الغيبة، ص ٢٨٣؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٩١.
٦٥. مجمع البيان في تفسير القرآن، ج ٤، ص ١٥٢؛ نعمانی، الغيبة، ص ١٦٠؛ المحجّه فيما نزل في القائم الحجة، ج ٤، ص ٨٧.
٦٦. الكافي، ج ١، ص ٤٣٢؛ المحجّه فيما نزل في القائم الحجة، ج ٤، ص ٨٧.
٦٧. سوره توبه، آيه ٣٦.
٦٨. غايه المرام، ص ٧٣٠، روایت ٢١؛ ينابيع الموده لدنوي القربي، ج ٣، ص ٢٣٩؛ المحجّه فيما نزل في القائم الحجة، ج ٤، ص ٧٨ و ٧٩ و ٩٦.
٦٩. سوره آل عمران، آيه ٨٣.
٧٠. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٤٠؛ ينابيع الموده لدنوي القربي، ج ٣، ص ٢٣٦.
٧١. نعمانی، الغيبة، ص ١٧٣ و ١٧٤؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٩٢.
٧٢. شيخ طوسي، الغيبة، ص ٢٨٠؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٢٢ و ٣٣٧.
٧٣. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣١٢.
٧٤. همان، ص ٣٨٣.
٧٥. سوره آل عمران، آيه ٨٣.
٧٦. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٤٠؛ المحجّه فيما نزل في القائم الحجة، ج ٤، ص ٥٠.
٧٧. الارشاد في معرفة حجج الله على العباد، ج ٢، ص ٣٥٩؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٣٨.
٨٠. عبدالهادي فضلي، في انتظار الامام، چاپ دوم: انتشارات دارالزهراء، بيروت ١٣٩٢ قمری. ص ٦٥-٦٦.
٨١. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٤٤ و ٢٩٠.
٨٢. نعمانی، الغيبة، ص ١٧٠؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٣٠.
٨٣. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٧٨.
٨٤. شيخ طوسي، الغيبة، ص ١١١؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٨٥.
٨٥. نعمانی، الغيبة، ص ١٢٠؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٢٢.
٨٦. كمال الدين و تمام النعمه، ج ١، ص ٢٨٢؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٣٧٨.
٨٧. بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٨٠.
٨٨. سوره اسراء، آيه ٨١.
٨٩. بحار الانوار، ج ٥١، ص ٦٤.
٩٠. سوره حج، آيه ٤١.
٩١. البرهان في تفسير القرآن، ج ٢، ص ٩٦؛ المحجّه فيما نزل في القائم الحجة، ج ٤، ص ٢٤٤؛ ينابيع الموده لدنوي القربي، ج ٣، ص ٢٤٤؛ بحار الانوار، ج ٥١، ص ٤٧ و ٤٨.
٩٢. سوره انبياء، آيه ١٠٥.
٩٣. مجمع البيان في تفسير القرآن، ج ٤، ص ٦٦؛ المحجّه فيما نزل في القائم الحجة، ج ٤، ص ١٤١.
٩٤. سوره نور، آيه ٥٥.
٩٥. مجمع البيان في تفسير القرآن، ج ٤، ص ١٥٢؛ نعمانی، الغيبة، ص ١٦٠؛ المحجّه فيما نزل في القائم الحجة، ج ٤، ص ١٤٩-١٤٨.
٩٦. كمال الدين و تمام النعمه، ج ١، ص ٣٣١؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ١٩١.
٩٧. شيخ طوسي، الغيبة، ص ٢٨٣؛ بحار الانوار، ج ٥٢، ص ٢٩١.

۹۸. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۳۵.
۹۹. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۹۱.
۱۰۰. سوره سجده، آیه ۲۸.
۱۰۱. ینابیح الموده لدوی القری، ج ۳، ص ۲۴۶.
۱۰۲. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۵۶؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۲.
۱۰۳. الاحتجاج، ص ۶۳ و ۶۴.
۱۰۴. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۵۶؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۲.
۱۰۵. کتاب الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۳۵۹؛ شیخ طوسی، الغیبه، ص ۲۸۲؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۲ و ۳۳۹؛ سوره اعراف، آیه ۱۲۷ و سوره قصص، آیه ۸۳.
۱۰۶. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۵۳.
۱۰۷. الاحتجاج، ج ۱، ص ۶۴.
۱۰۸. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۸۸.
۱۰۹. نعمانی، الغیبه، ص ۱۸۴.
۱۱۰. سوره حدید، آیه ۱۷.
۱۱۱. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۶۶۸؛ نعمانی، الغیبه، ص ۲۲۱؛ بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۵۴.
۱۱۲. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۵۵.
۱۱۳. سوره رحمن، آیه ۴۱.
۱۱۴. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۰ و ۳۲۱.
۱۱۵. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۶۷۰؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۲۶ و ۳۲۴؛ المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۸۵ و ۸۶.
۱۱۶. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۰؛ المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۵۰.
۱۱۷. نعمانی، الغیبه، ج ۲، ص ۱۲۰.
۱۱۸. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۷۸؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۳؛ المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۲۷.
۱۱۹. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۹.
۱۲۰. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۳۱؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۹۲.
۱۲۱. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۳۵ و ۳۳۶.
۱۲۲. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۰۷.
۱۲۳. الاحتجاج، ص ۶۴.
۱۲۴. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۸۰.
۱۲۵. همان، ص ۱۹۲.
۱۲۶. همان، ص ۱۴۵.
۱۲۷. همان، ص ۳۷۳.
۱۲۸. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۷۲.
۱۲۹. همان، ج ۱، ص ۲۵۶.
۱۳۰. المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۱۸۳ و ۱۸۴.
۱۳۱. البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۱۴۱؛ سعید ابومعاش، الامام المهدي فی القرآن والسنة، ص ۷۹، چاپ اول: انتشارات بنیاد پژوهش های آستان قدس رضوی، مشهد ۴۲۲ قمری.
۱۳۲. المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۱۴۳.
۱۳۳. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۳۶.
۱۳۴. الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۳۵۹؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۸.
۱۳۵. نعمانی، الغیبه، ص ۱۲۰.
۱۳۶. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۷۲؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۱.

۱۳۷. سوره حدید، آیه ۲۵.
۱۳۸. نعمانی، الغیبه، ص ۵۲ و ص ۵۹ و ص ۱۶۵ و ص ۲۰۰؛ کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۵۷ و ص ۲۵۸ و ص ۲۶۲ و ص ۲۸۵ و ص ۲۸۷؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۳ و ص ۲۶۷ و ص ۲۷۷ و ص ۳۰۴ و ص ۳۳۳ و ص ۳۶۳ و ص ۳۷۹.
۱۳۹. نعمانی، الغیبه، ص ۴۱ و ص ۴۲؛ کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۸۹؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۰؛ المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۲۴.
۱۴۰. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۱۸.
۱۴۱. المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۹۵.
۱۴۲. نعمانی، الغیبه، ص ۱۵۷؛ بحار الانوار، ج ۵۲ و ص ۲۹۱ و ص ۳۵۱؛ المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۱۲۹.
۱۴۳. نعمانی، الغیبه، ص ۱۲۵ و ص ۱۲۶؛ کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۴۲.
۱۴۴. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۶۱ و ص ۳۶۹ و ص ۳۸۳.
۱۴۵. همان، ج ۱، ص ۳۷۲؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۲.
۱۴۶. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۷۷؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۳.
۱۴۷. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۸۳.
۱۴۸. همان، ص ۳۸۴ و ص ۴۰۹.
۱۴۹. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۵۱.
۱۵۰. نعمانی، الغیبه، ص ۲۰۰؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۶۳.
۱۵۱. نعمانی، الغیبه، ص ۱۸۳.
۱۵۲. الکافی، ج ۷، ص ۱۷۴ و ج ۸، ص ۲۶۷.
۱۵۳. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۳۷۲؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۲.
۱۵۴. شیخ صدوق، معانی الاخبار، تحقیق علی اکبر غفاری، ص ۱۳۹، چاپ اول: انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۶۱ شمسی؛ بحار الانوار، ج ۶۳، ص ۲۴۲.
۱۵۵. سوره لیل، آیه ۱.
۱۵۶. سوره لیل، آیه ۲.
۱۵۷. المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۲۵۳.
۱۵۸. سوره حجر، آیه ۳۷ و ۳۸.
۱۵۹. بحار الانوار، ج ۶۳، ص ۲۲۱.
۱۶۰. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۶.
۱۶۱. غایة المرام، ص ۶۹۷.
۱۶۲. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۰.
۱۶۳. شیخ صدوق، کتاب الخصال، ج ۲، ص ۶۲۶، چاپ اول: انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۲ قمری؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۹۰.
۱۶۴. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۶۱؛ غایة المرام، ص ۷۳۲؛ ینابیع الموده لذوی القربی، ج ۳، ص ۲۴۰.
۱۶۵. سید بن طاووس، الملاحم والفتن فی ظهور الغائب المنتظر ۴، ص ۶۸-۶۹، چاپ اول: منشورات رضی، قم، [بی تا].
۱۶۶. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۵؛ غایة المرام، ص ۷۳۲؛ ینابیع الموده لذوی القربی، ج ۳، ص ۲۴۰؛ المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۸۳.
۱۶۷. الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۳۳۵؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۸.
۱۶۸. نعمانی، الغیبه، ص ۱۶۰؛ بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۵۸؛ المحججه فیما نزل فی القائم الحجه ۴، ص ۱۴۸ و ص ۱۴۹.
۱۶۹. الاختصاص، ص ۲۱؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۴.
۱۷۰. سوره آل عمران، آیه ۹۷.
۱۷۱. شیخ صدوق، علل الشرايع، ص ۸۹، باب ۸۱، چاپ اول: انتشارات مؤسسه الاعلمی، بیروت ۱۹۸۸ میلادی؛ بحار الانوار، ج ۲، ص ۲۹۲.
۱۷۲. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۳۱؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۹۱.
۱۷۳. الملاحم والفتن فی ظهور الغائب المنتظر ۴، ص ۶۹، باب ۱۴۷.
۱۷۴. همان، ص ۶۹، باب ۱۴۶.
۱۷۵. همان، ص ۷۱؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۹.
۱۷۶. الملاحم والفتن فی ظهور الغائب المنتظر ۴، ص ۱۶۵.
۱۷۷. همان، ص ۱۶۶.
۱۷۸. همان، ص ۱۶۵.
۱۷۹. علل الشرايع، ص ۱۶۱؛ نعمانی، الغیبه، ص ۱۵۷؛ بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۲۹ و ج ۵۲، ص ۳۵۱ و ص ۳۹۰.
۱۸۰. الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۳۵۶؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۷.